

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΔΟΥΦΕΞΗ

Διευθυντοῦ τοῦ 8ου Δημοτικοῦ Σχολείου Β. Π. Ἀθηνῶν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Γιὰ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

Σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου
τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας.

ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜ. ΤΖΑΚΑ, ΣΤΕΦ. ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ καὶ Σία
ΙΔΡΥΘΕΙΣ Τῶν 1876
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 65
ΑΘΗΝΑΙ
1947

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΔΟΥΦΕΞΗ

Διευθυντοῦ τοῦ 8ου Δημοτικοῦ Σχολείου Β' Π. Ἀθηνῶν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Γιὰ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου
Σύμφωνά μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου
τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Πᾶν ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Γεώργιος Παπανικολάου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Λόγος

Οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξύ των μὲ τὸ λόγο. Ὁ λόγος γίνεται μὲ τὸ στόμα ἢ μὲ τὴ γραφή.

Γι' αὐτὸ ἔχομε δυὸ εἶδη: τὸν προφορικὸν λόγο καὶ τὸ γραπτὸν λόγο.

Μὲ τὸν λόγο λέμε τις ἰδέες μας καὶ τις σκέψεις μας π. χ.

Ὁ Γιώργος εἶναι τίμιον παιδί.
αὔριο θὰ κατεβῶ στὴν πόλη.
Ἡ Ἑλένη εἶναι στὴν ἐξοχή.

Πρόταση

Ὁ μαθητὴς διαβάζει.
Ἡ Ἑλένη γράφει.
Τὸ παιδί τρέχει.

Πρόταση λέγεται μιὰ ὁμιλία ἢ ὁποῖα φανερώνει ἓνα τέλειον νόημα

Κάθε πρόταση τελειώνει σὲ τελεία.

Λέξεις

Ἡ πρόταση ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ ἢ καὶ περισσότερες λέξεις π. χ.

Πλένομαι
Εἶμαι ἄρρωστος
Θέλω νὰ γράψω
Αὔριο θὰ πάω ἐκδρομῇ

Γύμνασμα 1ον Γράψετε δυὸ προτάσεις μὲ δυὸ λέξεις καὶ δυὸ μὲ τέσσερες λέξεις.

Συλλαβές

Κάθε λέξη χωρίζεται σε κομματάκια. Τὰ κομματάκια αὐτὰ τὰ λέμε **συλλαβές** π.χ.

Δρόμος
Θρανίο
σχολεῖο

δρό - μος
θρα - νί - ο
σχο - λει - ο

1) Ἡ λέξη πού ἔχει μιὰ συλλαβὴ λέγεται **μονοσύλλαβη** π.χ. **καί, νά, πῶς, φῶς.**

Ἡ λέξη πού ἔχει δυὸ συλλαβές λέγεται **δισύλλαβη** π.χ. **δρό - μος, μῆ - λο** κ.τ.λ.

Ἡ λέξη πού ἔχει τρεῖς συλλαβές λέγεται **τρισύλλαβη** π.χ. **αὐ - ρι - ο, θρα - νί - ο** κ.τ.λ.

Ἡ λέξη πού ἔχει περισσότερες συλλαβές λέγεται **πολυσύλλαβη** π.χ. **πα - ρά - θυ - ρο, ἀ - να - γνω - σμα - τά - ρι - ο.**

2) Ἡ τελευταία συλλαβὴ σὲ κάθε λέξη λέγεται **λήγουσα** π.χ. **θέ - λω, πα - ρά - θυ - ρο.**

Ἐκείνη πού εἶναι πρῶτα ἀπὸ τὴ λήγουσα λέγεται **παραλήγουσα** π.χ. **πα - ρά - θυ - ρο.**

Ἐκείνη πού εἶναι πρῶτα ἀπὸ τὴν παραλήγουσα λέγεται **προπαραλήγουσα** π.χ. **πα - ρά - θυ - ρο.**

Οἱ ἄλλες συλλαβές πού εἶναι πρῶτα ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσα δὲν ἔχουν ὄνομα, εἶναι ὅταν νὰ εἰποῦμε ἀβάπτιστες.

Γύμνασμα 1ον Νὰ βρῆτε στὸ βιβλίο σας 5 λέξεις μονοσύλλαβες, 5 δισύλλαβες, 5 τρισύλλαβες καὶ 5 πολυσύλλαβες καὶ νὰ τίς γράψετε στὸ τετράδιό σας ὅπως στὸ σχέδιο.

μονοσύλλαβες	δισύλλαβες	τρισύλλαβες	πολυσύλλαβες
καί	ἐδῶ	βιβλίο	τετράδιο

Γύμν. 2ον Νὰ χωρίσης τὸ τετράδιό σου σὲ στῆλες. Στὴν τελευταία νὰ γράψης τὴ λήγουσα, στὴ δεύτερη ἀπὸ τὸ τέλος τὴν παραλήγουσα καὶ στὴν τρίτη τὴν προπαραλήγουσα τῶν λέξεων:

Βιβλίο, μαθητής, σπῆτι, ψάρι, καί, πῶς.

Προπαραλήγουσα	Παραλήγουσα	Λήγουσα
άν	θρω μῆ	πος λο νά

Συλλαβισμός

Συλλαβισμός λέγεται ὁ χωρισμός κάθε λέξης στις συλλαβές της.

Κανόνες συλλαβισμού.

- 1) Τὰ φωνήεντα καὶ οἱ δίφθογγοι ποὺ δὲν ἔχουν μπροστὰ σύμφωνο συλλαβίζονται μόνα τους π.χ.

οὐ - ρα νός, ἄ - κού - ω.

- 2) Ὅταν ἓνα σύμφωνο βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωνήεντα συλλαβίζεται μὲ τὸ φωνήεν ποὺ ἀκολουθεῖ.

π.χ. μῆ - λο, χά - ρα - κας.

- 3) Ὅταν δύο σύμφωνα βρίσκονται ἀνάμεσα σὲ φωνήεντα πηγαίνουν μὲ τὸ φωνήεν ποὺ ἀκολουθεῖ, ἂν ἀπὸ αὐτὰ ἀρχίζει λέξη ἐλληνική, ἄλλωστε χωρίζονται καὶ τὸ πρῶτο σύμφωνο πηγαίνει μὲ τὸ πρῶτο φωνήεν, τὸ δὲ δεύτερο μὲ τὸ φωνήεν ποὺ ἀκολουθεῖ.

π.χ. ὕ - στε ρα (στάση)

α' πέ - τρα (τρέχω)

βι - βλί - ο, (βλέπω)

β' ἄν - θος, ἄρ - χή, Μάρ - θα κ.τ.λ.

- 4) Δύο ὅμοια σύμφωνα χωρίζονται π.χ.

μέ - λισ - σα, θάρ - ρος, ἀλ - λά - ζω, γλώσ - σα.

- 5) Τρία σύμφωνα συλλαβίζονται μὲ τὸ φωνήεν ποὺ ἀκολουθεῖ, ἂν ἀπὸ αὐτὰ ἀρχίζει λέξη ἐλληνική, ἢ τουλάχιστο ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα, ἄλλως χωρίζονται καὶ τὸ πρῶτο σύμφωνο πηγαίνει μὲ τὸ πρῶτο φωνήεν καὶ τὰ δύο ἄλλα μὲ τὸ δεύτερο, π.χ. ἄ - στρα - πῆ (στρα - τός), αἰ - σχρός, (σχῆ - μα) ἄν - θρω - πος.

Γύμνασμα 1ον Νὰ συλλαβίσετε τίς λέξεις: κῆπος, ἀκούω,

βιβλίο, άστραπή, αρχίζω, άνθρωπος, θάλασσα, σύμμαχος, άλλος, λαμπρός, άρκούδα.

Γύμνασμα 2ον Νά βρήτε από τὸ βιβλίο σας δύο λέξεις από κάθε εἶδος συλλαβισμού καὶ νά τις γράψετε στὸ τετράδιό σας.

Γράμματα

Οἱ συλλαβές ἀποτελοῦνται ἀπὸ γράμματα π. χ. Θ-έ-λ-ω, μ-ἦ-λ-ο.

Τὰ γράμματα ὅταν τὰ λέμε μὲ τὸ στόμα λέγονται φθόγγοι.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει 24 γράμματα :

α—Α ἄλφα	η—Η ἦτα	ν—Ν νί	τ—Τ τὰ
β—Β βῆτα	θ—Θ θῆτα	ξ—Ξ ξί	υ—Υ ὕφιλο
γ—Γ γάμα	ι—Ι ιῶτα	ο—Ο ὄμικρο	φ—Φ φί
δ—Δ δέλτα	κ—Κ κάπα	π—Π πι	χ—Χ χί
ε—Ε ἔφιλο	λ—Λ λάμδα	ρ—Ρ ρό	ψ—Ψ ψί
ζ—Ζ ζῆτα	μ—Μ μι	σ—Σ σίγμα	ω—Ω ὠμέγα

Τὰ γράμματα χωρίζονται σὲ φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

- 1) Φωνήεντα λέγονται ἐκεῖνα πὺν ἔχουν δική τους φωνή καὶ κάνουν μόνα τους συλλαβή π.χ. α, ε, η
- 2) Τὰ φωνήεντα εἶναι ἑπτὰ π.χ. α, ε, η, ι, ο, υ, ω
- 3) Ἀπὸ τὰ φωνήεντα τὰ ε, ο λέγονται **βραχέα**

Τὰ η, ω λέγονται **μακρὰ**
καὶ τὰ α, ι, υ λέγονται **δίχρονα**

Τὰ δίχρονα λέγονται ἔτσι, γιατί ἄλλοτε εἶναι βραχέα καὶ ἄλλοτε μακρὰ.

Γύμνασμα. Νά γράψετε τις παρακάτω λέξεις καὶ νά ξεχωρίσετε τις βραχεῖες συλλαβές μὲ μιὰ τελεία, μὲ δυὸ τις μακρὲς καὶ τις δίχρονες μὲ τρεῖς. π.χ. πο—τῆ—ρι θρανίο, τρέχω, χέρο βιβλίο, κῆπος, τύχη, θῆκη.

Δίφθογγοι

Ὄταν δυὸ φωνήεντα τὰ βάλωμε μαζί καὶ κάνουν μιὰ φωνή

λέγονται **δίφθογγοι** ἢ δίψηφα φωνήεντα.

Οἱ δίφθογγοι εἶναι ὅκτω.

αι, οι, ει, υι, ου, αυ, ευ, ηυ

Οἱ δίφθογγοι εἶναι μακρὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ **αι, οι** οἱ ὁποῖες εἶναι βραχεῖες, ὅταν εἶναι στὸ τέλος τῆς λέξης.

αὔριο, οὐρανός, τοῖχος. Οἱ δίφθογγοι αὐτὲς εἶναι μακρὲς.
ἄνθρωποι, δρόμοι, κοιμοῦμαι, καί. Αὐτὲς εἶναι βραχεῖες.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὲς ἔχομε καὶ ἄλλες διφθόγγους στὴ δημοτικὴ γλώσσα π.χ.

αἶ χαῖδεύω

αη ἀηδόνι, ἀητὸς

οἶ βόδι, οη βοηθάω

ια γιαγιά, ειο σχολεῖο, οιο ποιο.

Οἱ δίφθογγοι **αυ ευ.**

Αὐτὲς οἱ δίφθογγοι προφέρονται ὡς ^εαφ—εφ

π. χ. **ναύ-της, εὐτυχῆς κ.τ.λ.**

Ὅταν ὁμως ἀκολουθεῖ φωνῆεν ἢ σύμφωνο ἠχηρὸ τότε προφέρονται ὡς **αβ — εβ.**

π. χ. **ναυαγός, εὐλογία, αὔριον**

Γύμνασμα. Νὰ ὑπογραμμίσετε στὶς παρακάτω λέξεις τὰς διφθόγγους.

α') Τὰ παιδιά πηγαίνουν στὸ σχολεῖο πὺ εἶναι στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ. Ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρός. Αὔριο θὰ ἔλθουν οἱ χωρικοί.

β') Τὰ ἀηδόνια κελαῖδουῦν, τὰ παιδιά πηγαίγουν σχολεῖο.

Σύμφωνα

Σύμφωνα λέγονται τὰ γράμματα πὺ δὲν ἔχουν δική τους φωνὴ οὔτε καὶ κάνουν μόνα.

Τὰ σύμφωνα εἶναι 17: **β—γ—δ—ζ—θ—κ—λ—μ—ν—ξ
π—ρ—σ—τ—φ—χ—ψ.**

Αὐτὰ ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο πὺ τὰ προφέρομε εἶναι :

1) **Χειλικά :** **π—β—φ** γιὰτὶ τὰ προφέρομε μὲ τὰ χεῖλη.

- 2) Ὀδοντικά τ—δ—θ γιατί τὰ λέμε μὲ τὰ δόντια.
- 3) Λαρυγγικά κ—γ—χ γιατί τὰ λέμε μὲ τὸ λάρυγγα.
- 4) Ὑγρά λ—ρ γιατί τὰ λέμε μὲ τὴ γλώσσα.
- 5) Ρινικά μ—ν γιατί τὰ λέμε μὲ τὴ μύτη.
- 6) Διπλά ζ—ξ—ψ γιατί γίνονται ἀπὸ δύο σύμφωνα.

π. χ. ζ=δσ, τσ

ξ=κς, γς, χς, ψ=πς, φς κ.τ.λ.

7) Τὸ συριστικὸ σ(ς) γιατί ὅταν τὸ προφέρουμε ἀκούεται ἓνα σύριγμα.

Ἔχομε ἀκόμη καὶ τὰ δίψηφα σύμφωνα π. χ. μπ, ντ, τζ, τσ, γγ, γκ.

Γύμνασμα. Νὰ ὑπογραμμίσετε τὰ δίψηφα σύμφωνα στὶς ἐξῆς λέξεις :

Π. χ. Ὁ κῆπος ἔχει ἀγκάθια καὶ τσουνίδες. Τὰ τζάμια τοῦ μπάριμπα Τζανῆ ἔσπασαν. Τὰ ντουφέκια λάμπουν.

Τόνοι

Σὲ κάθε λέξη βάζουμε ἓνα σημαδάκι ποὺ λέγεται **τόνος**. Τὸν τόνο τὸν βάζουμε στὴ συλλαβὴ ποὺ θέλουμε νὰ προφέρουμε δυνατώτερα ἀπὸ τὶς ἄλλες.

Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς.

ὀξεῖα ' , **βαρεῖα** ` καὶ **περισπωμένη** ~ .

Τὴν ὀξεῖα τὴ βάζουμε στὴ λήγουσα, παραλήγουσα καὶ προπαραλήγουσα

π.χ. καιρός, ζώνη, ἄνθρωπος.

Τὴν περισπωμένη τὴν βάζουμε στὴ λήγουσα καὶ παραλήγουσα.

π.χ. γελῶ, κῆπος, σχολεῖο.

Βαρεῖα βάζουμε μόνο στὴ λήγουσα, ὅταν δὲν ἀκολουθεῖ σημεῖο τῆς στίξης. Τὴ βαρεῖα τὴ βλέπουμε μόνο στὰ βιβλία, ἐμεῖς δὲν τὴ μεταχειριζόμεθα.

Οἱ τόνοι μπαίνουν στὰ φωνήεντα καὶ στὸ δεύτερο φωνῆεν τῶν διφθόγγων.

π.χ. **καθαρός τοίχος, γενναίοι στρατιώτες.**

Οι λέξεις που έχουν όξεία στη λήγουσα λέγονται **όξύτονες.**

Οι λέξεις που έχουν όξεία στην παραλήγουσα λέγονται **παροξύτονες** και εκείνες που έχουν στην προπαραλήγουσα λέγονται **προπαροξύτονες.**

π.χ. **ψυ - χή, τρό - πος, άνθρω - πος.**

Οι λέξεις που παίρνουν στη λήγουσα περισπωμένη λέγονται **περισπώμενες** και εκείνες που έχουν στην παραλήγουσα λέγονται **προπερισπώμενες.**

π.χ. **ά - γα - πῶ, πη - δῶ.**

κῆ - πος, μῆ - λο.

Τονισμός

Πού βάζουμε όξεία :

- 1) Στις βραχείες συλλαβές π.χ. **καρπός, θέλω** κ.τ.λ.
- 2) Στην προπαραλήγουσα π.χ. **τίμιος, άνθρωπος, παράθυρο** κ.τ.λ.
- 3) Στην παραλήγουσα, όταν η λήγουσα είναι μακρά.

π.χ. **ζώνη, παίζω, γράφω, πηγαίνω** κ.τ.λ.

Σημείωση. Τα δίχρονα α - ι - υ στην παραλήγουσα είναι πάντοτε **βραχύχρονα** και παίρνουν όξεία.

π.χ. **σπουργίτες, σπίνος, Σπύρος** κ.τ.λ.

Ἐξαιρείται τὸ Κωνσταντῖνος.

Γύμνασμα 1ον Νά βρῆτε στὸ βιβλίο σας ἀπὸ 5 λέξεις νά ἔχουν όξεία στὴ λήγουσα, παραλήγουσα, καὶ προπαραλήγουσα.

Γύμνασμα 2ον Νά βρῆτε ἐπίσης 5 λέξεις νά τονίζονται στὴ παραλήγουσα ἢ ὁποία νά ἔχη δίχρονο.

Περισπωμένη

α' **Περισπωμένη στὴν παραλήγουσα**

οἱ γεν - ναῑ - οἱ στρα - τιῶ - τες.

ὁ Γιώργος εἶναι στὸ σχολεῖο.

Περισπωμένη βάζουμε στη μακρά παραλήγουσα, όταν η λήγουσα είναι βραχεία.

Παρατήρηση. Ξεαιρούνται οι λέξεις :

ῶστε, εἶθε, οὔτε, μήτε, εἶτε, ἦτοι

β'. Περισπωμένη στη λήγουσα

γε - λῶ, ἄ - κρι - βῶς, ἄ - σφα - λῶς, εἰ - δῶ ποῦ κ.τ.λ.

Οἱ λέξεις πού τελειώνουν σέ **ως, ω, ου** καί τονίζονται στή λήγουσα παίρνουν περισπωμένη.

Ξεαιρεῖται ἡ λέξη **καθώς**.

Γύμνασμα 1ον Νά μοῦ γράψετε τρεῖς λέξεις νά ἔχουν περισπωμένη στή λήγουσα καί τρεῖς νά ἔχουν περισπωμένη στή παραλήγουσα.

Γύμνασμα 2ον Νά τονίσετε τίς λέξεις :

Ὁ Γιωργος εἶναι στο σχολειο.

Οὔτε ἐγώ οὔτε σὺ θά φυγωμε.

Εἶθε νά εἰσαι κοντα στο θειο σου.

Εὐχαριστω τον Παυλο που ἦρθε.

Ἄτονες λέξεις

Ὁ μαθητῆς καί ἡ μαθήτρια

οἱ μαθητῆς καί οἱ μαθήτριες ἦσαν ὡς τριάντα.

Οἱ λέξεις **ὁ, ἡ, οἱ, ὡς** δέν παίρνουν τόνο καί γι' αὐτὸ λέγονται **ἄτονες λέξεις**.

Γύμνασμα 1ον Νά βρῆτε στίς 10 πρῶτες σειρῆς τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας τίς ἄτονες λέξεις καί νά τίς γράψετε στό τετράδιό σας μαζί μέ τὰ ὀνόματα στά ὁποῖα ἀνήκουν.

Ἑγκλητικὲς λέξεις.

Ἐπάρχουν μερικὲς λέξεις πού δέν ἔχουν τόνο. Αὐτὲς δέν εἶναι ἄτονες, ἀλλὰ τὸν τόνο τους ἢ τὸν ἔχασαν ἢ τὸν ἐδάνεισαν στή λήγουσα τῆς προηγουμένης λέξης.

Τέτοιες λέξεις εἶναι :

μου, μέ, μᾶς, σοῦ, σέ, σᾶς, τοῦ τόν, τούς, τίς.

Οἱ λέξεις αὐτὲς λέγονται Ἑγκλητικὲς λέξεις.

α' Πότε χάνεται ὁ τόνος ;

Τὸ παιδί μου, ὁ φίλος μας.

Ὁ τόνος χάνεται ὅταν ἡ προηγουμένη λέξη εἶναι ὀξύτονος ἢ παροξύτονος.

β' Πότε τὸν δανίζει ;

ὁ ἄνθρωπός μου, τὸ ἄλογό σου.

Ὁ τόνος πηγαίνει στὴ λήγουσα τῆς προηγουμένης λέξης, ὅταν αὐτὴ εἶναι προπαροξύτονος.

Γύμνασμα. Νὰ τονισθοῦν οἱ ἀκόλουθες λέξεις.

ὁ καλὸς μου φίλος, ὁ μαθητὴς μου καὶ ἡ μαθητριά μου ἦσαν μαζί μου. Το αὐτοκίνητο μας τρεχεῖ πολὺ.

Πνεύματα

Τὰ πνεύματα εἶναι δύο ψιλῆ (') καὶ δασεῖα (:).

Πνεύματατα παίρνουν :

- 1) Οἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν,
π.χ. ἔχω, ὕστερα, Ἑλένη, ἄσπραπὴ.
- 2) Οἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ δίφθογγο. Στὴ δίφθογγο τὸ πνεῦμα μπαίνει στὸ δεύτερὸ φωνῆεν, ὅπως εἶπαμε παραπάνω καὶ γιὰ τὸν τόνο π.χ.

οὐρανός, εἰκόνα, αὔριο κ.τ.λ.

Ψιλῆ παίρνουν οἱ περισσότερες λέξεις.

Δασεῖα παίρνουν :

- 1) Τὰ ἄρθρα **ὀ, ἦ, οἶ.**
- 2) Ἡ ἄτονη λέξη **ὤς.**
- 3) Οἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ **υ.**
π.χ. ὕγεια, ὑπάρχω, ὕπνος κ.λ.π.
- 4) Μερικὲς λέξεις ποὺ φανεροῦν ἀριθμὸ π.χ.
ἕνας, ἕξι, ἑπτὰ, ἕντεκα, ἕκατό.

- 5) Όλες οι λέξεις που γίνονται απ' αυτές που φανερώνουν αριθμό.
έξήντα, έφτακόσια, έβδομος κ.τ.λ.
- 6) Επίσης παίρνουν δασεία οι ακόλουθες λέξεις.
- A. Άγιος, άγνος, άλάτι, αίμα, άμάξι, άμα άπλός, άμαρτία, άρπάζω-
άλωνίζω, άλυσσιδα, άλωση, άρμα, άψίδα. φή, Άλικαρνασσός,
άλεια κ.τ.λ.
- E. Έδρα, Έλληνας, Ελλάδα, Έλλη, Έλένη, Έρμης, έτοιμος,
έσπερα, ένεκα, έορτή, εύρίσκω, Έβραϊός, Έβρος, ένώνω, έρμη-
νεύω, έρπετό, έστιατόριο.
- H. Ήλιος, ήμέρα, ήγεμόνας, ήλικία, ήρωας, ήσυχος, Ήρα, Ήρακλής,
Ήφαιστος, Ήρόδοτος, ήγούμενος, ήμισυς.
- I. Ίππείας, Ιερός, Ιερέας, Ιδρύω, Ιδρώτας, Ικανός, Ιμάτιο, Ιστορία,
Ίερουσαλήμ.
- O. Όμοιος, ομοῦ, οδός, ορκος, οδηγός, ομίχλη, ομιλία, ομάδα, ομιλος,
ομως, οσος, όταν, όποτε, όποιος, ορίζω, ορμή, οραση, ότι, ό,τι,
όλόκληρος, όμηρος, Όμηρος.
- Ω. Ωρα, ώραϊος, ώριμος.

Γύμνασμα. Νά γράψετε από τό βιβλίό σας 10 λέξεις με ψιλή και 10 με δασεία.

Γύμνασμα. Νά βάλετε πνεύματα στις ακόλουθες λέξεις :

Ο Ηρακλής ήταν ήρωας.

Η Έλλη επνίγηκε στον Έλλάσποντο.

Ο Ήφαιστος, ό Έρμης και η Ήρα ήσαν Θεοί τών αρχαίων
Ελλήνων.

Σημεία τής στίξης

Σημεία τής στίξης είναι μερικά σημαδάκια, που μās οδηγούν
πώς νά διαβάζουμε καλύτερα.

Τά σημεία τής στίξης είναι τά εξής :

- 1) **Τελεία (.)** τήν όποία βάζουμε, όταν τελειώνη ή πρόταση.
- 2) **Άνω τελεία (·)** βάζουμε, όταν θέλωμε νά κάμωμε μικρή δια-
κοπή.
- 3) **Κόμμα (,)** βάζουμε, όταν χωρίζωμε προτάσεις ή κόβωμε τή φω-
νή μας.

- 4) **Έρωτηματικό (;)** βάζομεν όταν ρωτάμε.
- 5) **Θαυμαστικό (!)** βάζομε, όταν θέλωμε νὰ φανερώσωμεν χαρὰ ἢ λύπη ἢ θαυμασμό.
- 6) **Διπλὴ τελεία (:)** βάζομε ἀντὶ νὰ γράψομε τὰ ἀκόλουθα, τὰ ἑξῆς :
- 7) **Ἀποσιωπιτικὰ (...)** βάζομε, όταν θέλωμε νὰ μὴ εἰποῦμε κάτι ἀπὸ ντροπὴ ἢ γιὰ ἄλλο λόγο.
- 8) **Παρένθεση (<>)** ποὺ βάζομε μέσα ὅ,τι θέλωμε νὰ παραλείψομε ἢ νὰ ἐξηγήσωμε.
- 9) **Παύλα (—)** βάζομε, όταν μιλοῦν δυὸ πρόσωπα τὸ καθένα μὲ τὴ σειρά του.
- 10) **Εἰσαγωγικὰ « »** στὰ εἰσαγωγικὰ βάζομε μέσα λόγια, ὅπως τὰ εἶπαν.
- 11) **Ένωτικὸ (-)** Ὅταν μιὰ λέξη δὲν χωρεῖ νὰ γραφῆ ὀλόκληρη βάζομε τὸ ἑνωτικὸ π.χ. οὐρανὸς κ.τ.λ.
Ἐπίσης τὸ βάζομε, όταν θέλωμε νὰ ἐνώσωμε δύο λέξεις π.χ. ὁ μπάριμπα - Κώστας, ὁ γέρο - Δημός.

Ἄλλα σημεῖα.

Τὰ διαλυτικὰ (..) γιὰ νὰ χωρίζομε δυὸ γράμματα π.χ. χαΐ-δεύω, ἄϋπνος.

Ἡ ἀποστροφὸς σ'αυτόν.

Ἐποδιαστολὴ (,) ὅ,τι θέλεις.

Ἐκθλιψη

Ἐκθλιψη λέγομε τὴν ἀποβολὴ τοῦ τελευταίου φωνήεντος ἀπὸ μιὰ λέξη, όταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν π.χ.

σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι ν' ἀκοῦς τοὺς γονεῖς σου γιὰ νὰ σ' ἀγαποῦν.

Συναίρεση.

Συναίρεση λέμε όταν δύο φωνήεντα, ἢ μιὰ δίφθογγος καὶ ἓνα φωνῆεν λέγονται μὲ μιὰ φωνή.

— π.χ. νὰ τιμᾶτε (τιμᾶετε) τοὺς γονεῖς σας.
μὲ πονεῖ (πονᾷ) τὸ κεφάλι μου.

Συντομογραφίες

Μερικὲς λέξεις δὲν γράφονται ὁλόκληρες, ἀλλὰ γιὰ συντομὴν γράφονται κομμένες. Οἱ γραφῆς αὐτὲς λέγονται **συντομογραφίες**.

Οἱ σπουδαιότερες εἶναι οἱ ἀκόλουθες :

ἀριθ. = ἀριθμὸς	ἄκ. = ἄκρες
βλ. = βλέπε	μιλ. = μίλια
γραμ. = γραμμάρια	πήχ. = πήχεις
Δα = Δεσποινίδα	σελ. = σελίδα
δηλ. = δηλαδή	σημ. = σημείωση
δρ. = δράμα	τ. μ. = τετραγωνικὰ μέτρα
δραχ. = δραχμὴ	κ. μ. = κυβικὰ μέτρα
Κος Κα = Κύριος, Κυρία	Α. = Ἐνατολὴ
κ.τ.λ. = καὶ τὰ λοιπὰ	Ν. = Νότος
κ. ἄ. = καὶ ἄλλα	Β. = Βορρᾶς
λ. χ. = λόγου χάρι	Δ. = Δύση
π. χ. = παραδείγματος χάρι	
Υ. Γ. = Ὑστερόγραφο	
χιλ. = χιλιάδες	
χλμ. = χιλιόμετρα	
Π. Χ. = πρὸ Χριστοῦ	
Μ. Χ. = μετὰ Χριστὸν	
Κ. Δ. = Καινὴ Διαθήκη	
Π. Δ. = Παλαιὰ Διαθήκη	
μ. = μέτρα	

Γιὰ τοὺς ἀνέμους

Α. = Ἐνατολικὸς
Β. = Βόρειος
Ν. = Νότιος
Δ. = Δυτικὸς
Β.Α. = Βορειοανατολικὸς
Β.Δ. = Βορειοδυτικὸς
Ν.Α. = Νοτιοανατολικὸς
Ν.Δ. = Νοτιοδυτικὸς

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Μέρη τοῦ λόγου

Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις.

Τις λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀναλόγως τῆς σημασίας των τις ἐχώρισαν σὲ 10 ὁμάδες, τις ὁποῖες ὀνομάζουσι **μέρη τοῦ λόγου**.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα τὰ ἑξῆς :

Ἄρθρο, ὄνομα οὐσιαστικό, ὄνομα ἐπίθετο, ἄντωνυμία, ρῆμα, μετοχή, πρόθεση, ἐπίρρημα, σύνδεσμος καὶ ἐπιφώνημα.

Ἀπὸ αὐτά, τὰ ἕξι πρῶτα δηλαδὴ τὸ **ἄρθρο**, τὸ **οὐσιαστικό**, τὸ **ἐπίθετο**, ἡ **ἄντωνυμία**, τὸ **ρῆμα** καὶ ἡ **μετοχή**, ἐπειδὴ ἀλλάζουσι μορφή λέγονται **κλιτὰ** μέρη τοῦ λόγου.

Τὰ ἄλλα τέσσαρα δηλαδὴ ἡ **πρόθεση**, τὸ **ἐπίρρημα**, ὁ **σύνδεσμος** καὶ τὸ **ἐπιφώνημα** ἐπειδὴ δὲν ἀλλάζουσι μορφή, λέγονται **ἄκλιτα** μέρη τοῦ λόγου.

ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Γεώργιος — Δημήτριος — Ἑλένη } Πρόσωπα
μαθητῆς — ἰατρὸς — γεωργὸς }

γάτα, λύκος, πρόβατο	ζῶα
τετράδιο, πέννα, τραπέζι	πράγματα
γραφή, πλέξιμο, πρόθεση	ἐνέργεια
ἀταξία, καλωσύνη, κακία	κατάσταση
	ἢ ἰδιότητα

Οἱ λέξεις ποὺ φανεροῦν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα,

ἐνέργεια, ιδιότητα ἢ κατάσταση λέγονται ὀνόματα οὐσιαστικά.

Διαίρεση τῶν οὐσιαστικῶν

Ἑρακλῆς, Μιλτιάδης, Ὀλυμπος, Ἀθήνα
λύκος, πρόβατο, ἔμπορος, ἱατρὸς κ.τ.λ.

α') Τὰ οὐσιαστικά ποὺ φανερῶνουν ὠρισμένο πρόσωπο, ζῶο ἢ πρᾶμα λέγονται **Κύρια**, ἐκεῖνα δὲ ποὺ φανερῶνουν πρόσωπο, ζῶο ἢ πρᾶμα ἀπὸ τὸ ἴδιο γένος ποὺ ἀνήκουν λέγονται **κοινὰ ὀνόματα**.

Τὰ κύρια ὀνόματα γράφονται μὲ τὸ πρῶτο γράμμα κεφαλαῖο.

Κύρια ὀνόματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

- 1) Τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων π.χ. Ἑρακλῆς, Πελοπίδας κ.τ.λ.
- 2) Τὰ ὀνόματα τῶν χωρῶν π.χ. Ἑλλάδα, Γαλλία, Ἀγγλία, κ.λ.
- 3) Τὰ ὀνόματα τῶν βουνῶν π.χ. Ὀλυμπος, Χελμός, Πίνδος κ.λ.
- 4) Τὰ ὀνόματα τῶν πεδιάδων π.χ. Θεσσαλία, Θηβῶν κ.τ.λ.
- 5) Τὰ ὀνόματα τῶν ποταμῶν π.χ. Ἀλφειός, Πηνειός, Ἐβρος
- 6) Τὰ ὀνόματα τῶν λιμνῶν π.χ. Πρέσπα, Ὀστρόβου, Φενεοῦ κ.λ.
- 7) Τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν π.χ. Μάρτιος, Ἀπρίλιος, Ἰούνιος κ.λ.
- 8) Τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν π.χ. Δευτέρα, Κυριακὴ κ.τ.λ.

β' Συγκεκριμένα - ἀφηρημένα

ἱατρὸς — σκύλος — ξυλουργός

Τὰ οὐσιαστικά τὰ ὁποῖα βλέπομε καὶ πιάνουμε λέγονται **συγκεκριμένα**.

εὐτυχία — φιλία — κακία

Ἐκεῖνα ποὺ δὲ βλέπομε καὶ τὰ ὁποῖα φανερῶνουν ἐνέργεια ἢ ιδιότητα λέγονται **ἀφηρημένα**.

Γύμνασμα 1ον Γράψετε 5 κύρια ὀνόματα καὶ 5 κοινὰ.

Γύμνασμα 2ον Γράψετε ἀπὸ τὸ βιβλίο σας 6 ὀνόματα συγκεκριμένα καὶ 6 ἀφηρημένα.

Περιληπτικά ὀνόματα

Περιληπτικά λέγονται τὰ ὀνόματα πού φανερώνουν ἓνα σύνολο ἀπὸ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα π.χ.

Μελίσσι, χιόνι, στρατός, ἔλαιώνας κ.τ.λ.

Σύνθετα οὐσιαστικά

Σύνθετα οὐσιαστικά λέγονται ἐκεῖνα πού γίνονται ἀπὸ δυὸ οὐσιαστικά π.χ.

Χώρα—φύλακας=χωροφύλακας

γίδια—πρόβατα=γιδοπρόβατα κ.τ.λ.

δίσκος—ποτήρι=δισκοπότηρο,

Ἀντίθετα οὐσιαστικά

εἰρήνη — πόλεμος

κρύο — ζέστη

ψηλὸς — κοντὸς

παχὺς — ἀδύνατος

Γύμνασμα. Γράψετε ἀπέναντι σὲ κάθε οὐσιαστικὸ τὸ ἀντίθετό του.

ἡμέρα / —

γενναῖος —

ἀνατολή —

πρωτὶ —

ἔξυπνος —

νόστιμος —

γλυκὸς —

Ἄρθρα

λύκος ὁ λύκος οἱ λύκοι

συκιά ἡ συκιά οἱ συκιές

τὸ πουλὶ τὸ πουλὶ τὰ πουλιά

Οἱ μονοσύλλαβες λέξεις ὁ, ἡ, τό, πού βάζομε μπροστά ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά γιὰ νὰ δείξουν τὸ γένος τους λέγονται ἄρθρα.

Ἐπειδὴ τὰ οὐσιαστικά εἶναι ὀρισμένα λέγονται **ὀριστικά ἄρθρα**.

ἓνας λύκος, **μιά** συκιά, **ἓνα** πουλί.

Καὶ τὸ **ἓνας**, **μιά**, καὶ **ἓνα** εἶναι ἄρθρα.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ τὰ οὐσιαστικά δὲν εἶναι ὀρισμένα λέγονται **ἀόριστα ἄρθρα**.

Γένη καὶ ἀριθμοὶ

Τὰ γένη εἶναι τρία :

ἀρσενικό, θηλυκό, οὐδέτερο.

Τὸ ἀρσενικό παίρνει μπροστὰ τὸ **ὁ** ἢ **ἓνας**, τὸ θηλυκὸ τὸ **ἡ** ἢ **μία** καὶ τὸ οὐδέτερο τὸ **τὸ** ἢ **ἓνα**.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶν δύο :

Ἐνικός ἀριθμὸς καὶ **Πληθυντικός** ἀριθμὸς.

Ἐνικός φανερῶνει ἓνα πρόσωπο, ζῶο ἢ πράμα καὶ ὁ Πληθυντικός πολλὰ.

Ἐνικός ἀριθμὸς

ὁ λαγὸς
τὸ βιβλίον
ἡ συκιά
τὸ παιδί
ἡ ὥρα

Πληθυντικός ἀριθμὸς

οἱ λαγοὶ
τὰ βιβλία
οἱ συκιές
τὰ παιδιά
οἱ ὥρες

Πτώσεις

Ἐνικός ἀριθμὸς

ὁ κήπος
τοῦ κήπου
τὸ (ν) κήπο
κήπε

εἶναι μέγας
τὰ ἄνθη μυρίζουν
ποτίζομε
ἔχεις ὥραϊα ἄνθη

Ὀνομαστική
Γενική.
Αἰτιατική.
Κλητική.

Πληθυντικός ἀριθμὸς

οἱ κήποι
τῶν κήπων
τοὺς κήπους
κήποι

εἶναι πράσινοι
τὰ ἄνθη μυρίζουν
ποτίζομεν
ἔχετε ὥραϊα ἄνθη

Ὀνομαστική
Γενική
Αἰτιατική
Κλητική

Ἡ λέξις **κῆπος** παρουσιάζεται σὲ διάφορες μορφές. Οἱ μορφές αὐτὲς λέγονται **πτώσεις**.

Οἱ πτώσεις εἶναι 4 :

Ὀνομαστική, Γενική, Αἰτιατική, Κλητική.

Κλίση τῶν ἄρθρων

Ἐνικός ἀριθμὸς

	ἄρσενικό	θηλυκὸ	οὐδέτερο
Ὀνομαστική	ὁ	ἡ	τὸ
Γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ
Αἰτιατική	τὸ (ν)	τή (ν)	τὸ
Κλητική	—	—	—

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὀνομαστική	οἱ	αἱ	τά
Γενική	τῶν	τῶν	τῶν
Αἰτιατική	τούς	τίς	τά
Κλητική	—	—	—

Παρατήρηση. Τὰ ἄρθρα δὲν ἔχουν κλητική. Σπανίως παίρνουν τὸ **ἔ** ἢ **ὦ**.

Γύμνασμα. Γράψετε ἀπὸ τὸ βιβλίον σας 5 ὀνόματα ἀπὸ κάθε γένος, δηλαδὴ ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα.

Σ χ έ δ ι ο

ἄρσενικά	θηλυκὰ	οὐδέτερα
ὁ γεωργός	ἡ μηλιά	τὸ σκυλί

Κατάληξις — Θέμα — Χαρακτῆρας.

ὁ γεωργ - ὄς	οἱ γεωργ - οἱ
ἡ χώρ - α	οἱ χώρ - ες
τὸ βιβλί - ο	τὰ βιβλί - α

Στὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀλλάζει τὸ τελευταῖο μέρος, ἐνῶ τὸ ἄλλο μένει τὸ ἴδιο.

Τὸ τελευταῖο μέρος ποὺ ἀλλάζει **ος - οἱ, α - ες, ο - α** λέγε-
ται κατάληξη, ἐνῶ τὸ μέρος ποὺ δὲν ἀλλάζει λέγεται **θέμα ἢ ρίζα**
γεωργ - ὄς — γεωργ - οί, βιβλί - ο — βιβλί - α, χώρ - α — χώρ - ες

Τὸ τελευταῖο γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρας**.

Στὸ γεωργ - ὄς **χαρακτήρας** εἶναι τὸ **γ**

Στὴ λέξη **χώρ - α** εἶναι τὸ **ρ**

καὶ στὴ λέξη **βιβλί - ο** εἶναι τὸ **ι**

Γύμνασμα. Νὰ βρῆτε καὶ νὰ σημειώσετε τὴν κατάληξη, τὸ
θέμα καὶ τὸ χαρακτήρα στὶς ἀκόλουθες λέξεις.

ἄνθρωπος, μαθητής, σχολεῖο, ἄνθρωποι, μαθητές σχολεῖα.

Κλίση τῶν Οὐσιαστικῶν.

Οἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς :

Πρώτη κλίση. Σ' αὐτὴν ἀνήκουν ὅλα τὰ ἄρσενικά.

Δεύτερη κλίση. Σ' αὐτὴν ἀνήκουν ὅλα τὰ θηλυκά.

Τρίτη κλίση. Σ' αὐτὴν ἀνήκουν ὅλα τὰ οὐδέτερα.

Τὰ οὐσιαστικά ὄλων τῶν κλίσεων διαιροῦνται σὲ **ἰσοσύλλαβα**
καὶ **ἀνισοσύλλαβα**.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΗ

1ον Ἴσοσύλλαβα

ἄρσενικά σὲ ας

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ἄρσενικά	ὁ	λοχίας	πίνακας	ἀγώνας
Γενική	τοῦ	λοχία	πίνακα	ἀγώνα
Αἰτιατική	τὸ(ν)	λοχία	πίνακα	ἀγώνα
Κλητική		λοχία	πίνακα	ἀγώνα

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ἄρσενικά	οἱ	λοχίες	πίνακες	ἀγῶνες
Γενική	τῶν	λοχιῶν	πινάκων	ἀγῶνων
Αἰτιατική	τούς	λοχίες	πίνακες	ἀγῶνες
Κλητική		λοχίες	πίνακες	ἀγῶνες

Γύμνασμα. Σύμφωνα με τὰ παραπάνω ὀνόματα νὰ κλί-
νετε καὶ τὰ παρακάτω.

ὁ κλητήρας, ὁ χειμῶνας, ὁ τραυματίας, ὁ νεανίας, ὁ καρχαρίας. ὁ
ἰδρώτας.

Ἄρσενικά σὲ ης

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ	μαθητής	δικαστής	ἐργάτης
Γεν.	τοῦ	μαθητῆ	δικαστῆ	ἐργάτη
Αἰτ.	τὸ(ν)	μαθητῆ	δικαστῆ	ἐργάτη
Κλ.	—	μαθητῆ	δικαστῆ	ἐργάτη

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	μαθητές	δικαστές	ἐργάτες
Γεν.	τῶν	μαθητῶν	δικαστῶν	ἐργατῶν
Αἰ.	τούς	μαθητές	δικαστές	ἐργάτες
Κλ.	—	μαθητές	δικαστές	ἐργάτες

Γύμνασμα. Νὰ κλίνετε τὰ ὀνόματα :

ὁ κλέφτης, ὁ διαβάτης, ὁ ῥάφτης
ὁ πολεμιστής, ὁ δανειστής κ.τ.λ.

Ἄρσενικά σὲ ος

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	λαγός	κῆπος	δήμαρχος
Γενική	τοῦ	λαγοῦ	κήπου	δημάρχου
Αἰτιατ.	τὸ(ν)	λαγὸ	κῆπο	δήμαρχο
Κλητ.	—	λαγὸ	κῆπε	δήμαρχε

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	λαγοὶ	κῆποι	δήμαρχοι
Γενική	τῶν	λαγῶν	κήπων	δημάρχων
Αἰτιατ.	τούς	λαγοὺς	κήπους	δημάρχους
Κλητ.	—	λαγοὶ	κῆποι	δήμαρχοι

Ὅμοια μὲ αὐτὰ κλίνονται ὅλα τῆ ἄρσενικά πού τελειώνουν σὲ **ος** π. χ.

ὁ σκύλος, ὁ πάγος, ὁ δρόμος, ὁ λόγγος, ὁ στόλος, ὁ κυνηγός, ὁ γεωργός, ὁ χωρικός, ὁ δάσκαλος, ὁ πρόεδρος κ.τ.λ.

Παρατήρηση. Τὰ ἄρσενικά πού τελειώνουν σὲ **ος** στὴν κλητική τελειώνουν σὲ **ε** π. χ. κῆπος - κῆπε, γεωργός - γεωργέ, δρόμος - δρόμε κ.τ.λ.

Κανόνες.

Ὅλα τὰ ἄρσενικά ὀνόματα πού ἔχουν τὶς ἴδιες συλλαβὲς καὶ στὸν ἐνικό καὶ στὸν πληθυντικό ἀριθμὸ λέγονται **ἰσοσύλλαβα**.

Τὰ ὀξύτονα ὀνόματα στὴ γενική τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται στὴ λήγουσα καὶ περισπῶνται. π. χ.

ὁ μαθητῆς — τοῦ μαθητῆ — τῶν μαθητῶν

ὁ δικαστῆς — τοῦ δικαστῆ — τῶν δικαστῶν.

Ἐξαιροῦνται ὅσα ἔχουν τὴ λήγουσα βραχεία π. χ. τοῦ καφέ, τοῦ μενεξέ.

Ἐπίσης καὶ μερικὰ παροξύτονα στὴ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται στὴ λήγουσα καὶ περισπῶνται π. χ.

οἱ κλέφτες — τῶν κλεφτῶν

οἱ ράφτες — τῶν ραφτῶν

οἱ ἐργάτες — τῶν ἐργατῶν

2ον Ἀνισοσύλλαβα

Ἄρσενικά σὲ **ας** καὶ **ες**

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄν.	ὁ	ἀμαξᾶς	γαλατᾶς	καφῆς	μενεξῆς
Γεν.	τοῦ	ἀμαξᾶ	γαλατᾶ	καφέ	μενεξέ
Αἰτ.	τὸ(ν)	ἀμαξά	γαλατά	καφέ	μενεξέ
Κλητ.		ἀμαξά	γαλατά	καφέ	μενεξέ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	ἀμαξάδες	γαλατάδες	καφέδες	μενεξέδες
Γεν.	τῶν	ἀμαξάδων	γαλατάδων	καφέδων	μενεξέδων
Αἰτ.	τούς	ἀμαξάδες	γαλατάδες	καφέδες	μενεξέδες
Κλητ.		ἀμαξάδες	γαλατάδες	καφέδες	μενεξέδες

Ἄρσενικά σὲ οὐς καὶ ης

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ	ὁ	παπποὺς	μπαλωματῆς	θεριστῆς
Γεν.	τοῦ	παπποῦ	μπαλωματῆ	θεριστῆ
Αἰτ.	τὸ(ν)	παπποῦ	μπαλωματῆ	θεριστῆ
Κλητ.		παπποῦ	μπαλωματῆ	θεριστῆ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ	οἱ	παπποῦδες	μπαλωματῆδες	θεριστάδες—θεριστές
Γεν.	τῶν	παππούδων	μπαλωματῆδων	θεριστάδων - θεριστῶν
Αἰτ.	τοὺς	παπποῦδες	μπαλωματῆδες	θεριστάδες—θεριστές
Κλητ.		παπποῦδες	μπαλωματῆδες	θεριστάδες—θεριστές

Ὅλα τὰ παραπάνω ὀνόματα στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ ἔχουν μιὰ συλλαβὴ παραπάνω ἀπὸ τὸν ἐνικὸ γι' αὐτὸ λέγονται **ἀνισοσύλλαβα**.

Ὅμοια μὲ αὐτὰ κλίνονται τὰ οὐσιαστικὰ
ὁ ψαράς, ὁ μαρμαράς. ὁ βουλευτῆς, ὁ δουλευτῆς κ.τ.λ.

Παρατηρήσεις. Ὁ θεριστῆς στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ ἔχει δύο τύπους π. χ. θεριστάδες καὶ θεριστές, θεριστάδων καὶ θεριστῶν κ.τ.λ.

Σημείωση. Μερικὰ ὀνόματα ὅπως π.χ. ὁ νοικοκύρης, ὁ φούρναρης, ὁ μουσαφίρης, ὁ карабокύρης κ.τ.λ. τὸν πληθυντικὸ τὸν σχηματίζουν κατὰ δύο τρόπους.

σὲ ες καὶ αἰοι

π.χ. ὁ φούρναρης — οἱ φουρνάρηδες καὶ οἱ φουρναραῖοι
ὁ νοικοκύρης — οἱ νοικοκύρηδες καὶ οἱ νοικοκυραῖοι
ὁ карабокύρης — οἱ карабокύρηδες καὶ карабокυραῖοι

3ον. **Ἰδιόκλητα ἢ ἀνώμαλα.**

Ὑπάρχουν μερικὰ ὀνόματα ἄρσενικά ποὺ δὲν ἀκολουθοῦν τοὺς κανόνες, ἀλλὰ κλίνονται κατὰ δικὸν τοὺς τρόπο. Αὐτὰ λέγονται **ιδιόκλητα ἢ ἀνώμαλα**.

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ	δεκανέας	συγγενής
Γενική	τοῦ	δεκανέα	συγγενῆ
Αἰτιατ.	τὸ (ν)	δεκανέα	συγγενῆ
Κλητ.		δεκανέα	συγγενῆ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ	δεκανεῖς	συγγενεῖς
Γενική	τῶν	δεκανέων	συγγενῶν
Αἰτιατ.	τούς	δεκανεῖς	συγγενεῖς
Κλητ.	—	δεκανεῖς	συγγενεῖς

Τὸ ἴδιο μὲ αὐτὰ κλίνονται καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα :

ὁ γραμματέας, ὁ κουρέας, ὁ εἰσαγγελέας κ.τ.λ.

ὁ εὐγενής, ὁ ἐπιμελής, ὁ δυστυχής.

Ἐπίσης ὑπάρχοντες ὀνόματα ποὺ στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ κλίνονται κατὰ δύο τρόπους :

ὁ βάτος	—	οἱ βάτοι	καὶ	τὰ βάτα
ὁ οὐρανός	—	οἱ οὐρανοὶ	καὶ	τὰ οὐράνια
ὁ καπνός	—	οἱ καπνοὶ	καὶ	τὰ καπνὰ
ὁ χρόνος	—	οἱ χρόνοι	καὶ	τὰ χρόνια

Κανόνες

1) Τὰ ὀνόματα στὴν ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική ποὺ τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν **ὄξεϊα** π. χ.

ὁ μαθητής — τὸν μαθητῆ — μαθητῆ

ὁ δικαστής — τὸν δικαστῆ — δικαστῆ κ.τ.λ.

Ἐξαιροῦνται τὰ ἰδιόκλιτα π. χ.

οἱ συγγενεῖς — τοὺς συγγενεῖς — συγγενεῖς

οἱ δυστυχεῖς — τοὺς δυστυχεῖς — δυστυχεῖς

2) Ἡ κατάληξη **ας** εἶναι μακρὰ π. χ.

ὁ κλητήρας, ὁ ἀγώνας

- 3) Τὰ ἀρσενικά ὀνόματα πού ἔχουν στήν παραλήγουσα δίχρονο τὸ ἔχουν βραχὺ π. χ.
ὁ μῦθος, ὁ πάγος, ὁ πρίνος κ.τ.λ.
- 4) Τὰ ἀρσενικά πού τελειώνουν σὲ **ης** τὸ θέλουν μὲ **η**
μαθητής, νικητής
- 5) Τὰ ἀρσενικά πού τελειώνουν σὲ **ος** τὸ θέλουν μὲ **ο**
ὁ δρόμος, ὁ κῆπος
- 6) Τὰ ἀρσενικά πού τελειώνουν σὲ **ες** τὸ θέλουν μὲ **ε**
ὁ καφές, ὁ μενεξές
- 7) Τὰ ἀρσενικά πού στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ τελειώνουν σὲ **ες** τὸ θέλουν μὲ **ε**
οὶ κλητῆρες, οἱ μαθητές, οἱ δικαστές
- 8) Τὰ ἀρσενικά πού στὸν πληθυντικὸ τελειώνουν σὲ **οι** τὸ θέλουν μὲ **οι**
οἱ κῆποι, οἱ δρόμοι, οἱ γεωργοὶ
- 9) Τὰ ἀρσενικά στὴ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τελειώνουν σὲ **ων**
καὶ τὸ θέλουν μὲ **ω**
τῶν κήπων, τῶν ἐμπόρων, τῶν ναυτῶν.

Δεύτερη κλίση

Θηλυκά.

Καὶ τὰ θηλυκά, ὅπως καὶ τὰ ἀρσενικά χωρίζονται σὲ δύο εἶδη τὰ **ἰσοσύλλαβα** καὶ **ἀνισοσύλλαβα**.

Ἴσοσύλλαβα

Ἰον. Θηλυκά σὲ α

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ	συκιά	χώρα	πατρίδα	θάλασσα
Γεν.	τῆς	συκιᾶς	χώρας	πατρίδας	θάλασσας
Αἰτ.	τῆ(ν)	συκιά	χώρα	πατρίδα	θάλασσα
Κλητ.		συκιά	χώρα	πατρίδα	θάλασσα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	συκιές	χώρες	πατρίδες	θάλασσες
Γεν.	τῶν	συκιῶν	χωρῶν	πατριδῶν	θαλασσῶν
Αἰτ.	τις	συκιές	χώρες	πατρίδες	θάλασσες
Κλητ.		συκιές	χώρες	πατρίδες	θάλασσες

Τονισμός τῶν θηλυκῶν

- 1) Τὰ θηλυκὰ ὀνόματα πού τελειώνουν σὲ α, τὸ α τὸ ἔχουν μακρὸ καὶ παίρνουν **ὄξεια**.

γλώσσα, ὄξεια.

- 2) Στὴ γενική τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ὅταν τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν **περισπωμένη**, ὅπως εἶπαμε καὶ γιὰ τὰ ἀρσενικά π.χ.

τῆς συκιᾶς τῶν συκιῶν
τῆς χαρᾶς τῶν χαρῶν

- 3) Στὴν ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τὰ θηλυκὰ πού τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν **ὄξεια** π.χ.

ἡ χαρᾶ τῇ χαρᾶ χαρᾶ
οἱ χαρῆς τὶς χαρῆς χαρῆς
ἡ πηγῆ τὴν πηγῆ πηγῆ

- 4) Ἀπὸ τὰ παροξύτονα θηλυκὰ ἄλλα κατεβάζουν τὸν τόνο τους στὴ γενική τοῦ πληθυντικοῦ καὶ ἄλλα τὸν κρατοῦν π.χ.

ἡ γλώσσα τῶν γλωσσῶν
ἡ χώρα τῶν χωρῶν
ἡ ἐλπίδα τῶν ἐλπιδῶν
ἡ πατρίδα τῶν πατριδῶν

2. Θηλυκὰ σὲ η

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	ἡ	πηγῆ	γνώμη	καλοσύνη
Γεν.	τῆς	πηγῆς	γνώμης	καλοσύνης
Αἰτ.	τῇ (ν)	πηγῆ	γνώμη	καλοσύνη
Κλητ.		πηγῆ	γνώμη	καλοσύνη

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	πηγῆς	γνώμες	καλοσύνες
Γεν.	τῶν	πηγῶν	γνωμῶν	
Αἰτ.	τίς	πηγῆς	γνώμες	καλοσύνες
Κλ.	—	πηγῆς	γνώμες	καλοσύνες

3ον. **Θηλυκά σὲ ω**

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ	Λενιὼ	Φρόσω
Γενική	τῆς	Λενιῶς	Φρόσως
Αἰτιατ.	τῇ (ν)	Λενιῶ	Φρόσω
Κλητ.		Λενιῶ	Φρόσω

Γύμνασμο. Νὰ κλίνετε τὰ ἐξῆς ὀνόματα :

ἡ φωνή, ἡ ψυχή, ἡ τέχνη, ἡ Βαγγελιώ, ἡ Κλειῶ

Παρατηρήσεις. Μερικὰ ὀνόματα προπαροξύτονα πού τελειώνουν σὲ **η** δὲν ἔχουν γενική τοῦ πληθυντικοῦ.

π.χ. ἡ ἀνοιξη, ἡ ρίγανη, ἡ βάπτισις, ἡ φώτισις, ἡ σταύρωσις κ.τ.λ.

Ἄνισοσύλλαβα

Θηλυκά σὲ **ου** καὶ **α**

Ὄνομ.	ἡ	καπελοῦ	μαμὰ	γιαγιά
Γεν.	τῆς	καπελοῦς	μαμᾶς	γιαγιᾶς
Αἰτ.	τῇ(ν)	καπελοῦ	μαμὰ	γιογιά
Κλητ.		κάπελοῦ	μαμὰ	γιαγιά

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	καπελοῦδες	μαμᾶδες	γιαγιᾶδες
Γεν.	τῶν	καπελούδων	μαμᾶδων	γιαγιᾶδων
Αἰτ.	τίς	καπελοῦδες	μαμᾶδες	γιαγιᾶδες
Κλητ.		καπελοῦδες	μαμᾶδες	γιαγιᾶδες

Γύμνασμα. Νὰ κλίνετε καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα :

ἡ ἄλεπού, ἡ φουφού, ἡ αὐγουλοῦ κ.τ.λ.

ἡ νταντά, ἡ ὀκά, ἡ κυρά κ.τ.λ.

Τὰ θηλυκά πού ἔχουν δίχρονο στὴν παραλήγουσα τὸ ἔχουν βραχὺ π.χ. ἡ νίκη, ἡ τᾶξη κ.τ.λ.

Θηλυκά ἀνώμαλα

Ἐπάρχουν ὀνόματα θηλυκά τὰ ὅποια στή κλίση δὲν ἀκολουθοῦν τὰ παραπάνω ὀνόματα, ἀλλὰ κλίνονται κατὰ δικό τους τρόπο. Αὐτὰ λέγονται ἀνώμαλα.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ	πόλη	μέθοδος	ὄδος
Γεν.	τῆς	πόλης καὶ πόλεως	μεθόδου	ὁδοῦ
Αἰτ.	τῆ(ν)	πόλη	μέθοδο	ὄδο
Κλητ.		πόλη	μέθοδε	ὄδε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ὄνομ.	οἱ	πόλεις	μέθοδοι καὶ μέθοδες	ὄδοι—ὄδες
Γεν.	τῶν	πόλεων	μεθόδων	ὁδῶν
Αἰτ.	τις	πόλεις	μεθόδους καὶ μέθοδες	ὁδούς—ὄδες
Κλητ.		πόλεις	μέθοδοι καὶ μέθοδες	ὄδοι—ὄδες

Γὰ κλίνετε καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα :

ἡ πράξις, ἡ πρόσθεσις, ἡ περίστασις κ.τ.λ.

ἡ διάμετρος, ἡ ἐγκύκλιος, ἡ εἴσοδος, ἡ λεωφόρος κ.τ.λ.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ

Οὐδέτερα

Ἴσοσύλλαβα

Οὐδέτερα σὲ ο καὶ ι

Ὄν.	τὸ	βουνὸ	βιβλίον	ψωμὶ	τραπέζι
Γεν.	τοῦ	βουνοῦ	βιβλίου	ψωμοῦ	τραπεζιοῦ
Αἰτ.	τὸ	βουνὸ	βιβλίον	ψωμὶ	τραπέζι
Κλ.		βουνὸ	βιβλίον	ψωμὶ	τραπέζι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	τὰ	βουνὰ	βιβλία	ψωμιὰ	τραπέζια
Γεν.	τῶν	βουνῶν	βιβλίων	ψωμιῶν	τραπεζιῶν
Αἰτ.	τὰ	βουνὰ	βιβλία	ψωμιὰ	τραπέζια
Κλ.		βουνὰ	βιβλία	ψωμιὰ	τραπέζια

Οὐδέτερα σὲ ος καὶ σὲ υ

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	τὸ	δάσος	στήθος	δίχτυ	δάκρυ
Γεν.	τοῦ	δάσους	στήθους	διχτυοῦ	δακρυοῦ
Αἰτ.	τὸ	δάσος	στήθος	δίχτυ	δάκρυ
Κλ.		δάσος	στήθος	δίχτυ	δάκρυ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	τὰ	δάση	στήθη	δίχτυα	δάκρυα
Γεν.	τῶν	δασῶν	στήθων	διχτυῶν	δακρυῶν
Αἰτ.	τὰ	δάση	στήθη	δίχτυα	δάκρυα
Κλ.		δάση	στήθη	δίχτυα	δάκρυα

Τὸ ἴδιο κλίνονται καὶ τὰ ἑξῆς :

τὸ φυτό, τὸ λουτρό, τὸ φτερό, τὸ ἔπιπλο κτλ.
 τὸ ποτήρι, τὸ σκαμνί, τὸ πόδι, τὸ χέρι κτλ.
 τὸ κέρδος, τὸ μῆκος, τὸ ὕψος, τὸ γένος κ.τ.λ.
 τὸ στάχυ, τὸ βράδυ, τὸ δόρυ κ.τ.λ.

Ἄνισοσύλλαβα

Οὐδέτερα σὲ μα - ο - ως καὶ ας

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	τὸ	κτῆμα	τρεξίμο	φῶς	κρέας
Γεν.	τοῦ	κτήματος	τρεξίματος	φωτὸς	κρέατος
Αἰτ.	τὸ	κτῆμα	τρεξίμο	φῶς	κρέας
Κλ.		κτῆμα	τρεξίμο	φῶς	κρέας

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	τὰ	κτῆματα	τρεξίματα	φῶτα	κρέατα
Γεν.	τῶν	κτημάτων	τρεξιμάτων	φώτων	κρεάτων
Αἰτ.	τὰ	κτῆματα	τρεξίματα	φῶτα	κρέατα
Κλ.		κτῆματα	τρεξίματα	φῶτα	κρέατα

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται ἀνισοσύλλαβα γιατί ἔχουν μιὰ συλλαβὴ πᾶραπάνω ἀπὸ τὴν ὀνομαστική.

Οὐδέτερα ἀνώμαλα

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	τὸ	δόρυ	ταχὺ	μέλλον	σύμπαν
Γεν.	τοῦ	δόρατος	ταχέος	μέλλοντος	σύμπαντος
Αἰτ.	τὸ	δόρυ	ταχὺ	μέλλον	σύμπαν
Κλ.		δόρυ	ταχὺ	μέλλον	σύμπαν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	τὰ	δόρατα	ταχέα	μέλλοντα	σύμπαντα
Γεν.	τῶν	δοράτων	ταχέων	μελλόντων	συμπάντων
Αἰτ.	τὰ	δόρατα	ταχέα	μέλλοντα	σύμπαντα
Κλ.		δόρατα	ταχέα	μέλλοντα	σύμπαντα

Κανόνες

- 1) Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὅμοιες τὴν ὀνομαστικὴ αἰτιατικὴ καὶ κλητική.
- 2) Τὰ οὐδέτερα πὺν τελειώνουν σὲ **α** τὸ ἔχουν βραχὺ π. χ.
σῶ**μα**, κτῆ**μα**, χρῆ**μα**.
- 3) Τὰ οὐδέτερα πὺν τελειώνουν σὲ **ι** τὸ θέλουν μὲ **ι** καὶ εἶναι μακρὸν π. χ.
ποτή**ρι**, θυμιατή**ρι**, κλαδευτή**ρι**
Ἐξαιροῦνται τὰ ἑξῆς:
τὸ δίχ**τυ**, στάχ**υ**, δόρυ κ.τ.λ.
- 4) Τὰ οὐδέτερα πὺν τελειώνουν σὲ **ιμο** γράφονται μὲ **ι** π. χ.
τρέξι**μο**, δέσι**μο**, φέρσι**μο** κ.τ.λ.
- 5) Στὴ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τελειώνουν σὲ **ω** μὲ **ω** π. χ.
δασ**ῶν**, σωμά**των**, χρημά**των**
- 6) Τὰ οὐδέτερα πὺν τελειώνουν σὲ **ος** στὴ γενικὴ τοῦ πληθυν-

τικοῦ τονίζονται στή λήγουσα καί παίρνουν περισπωμένη π. χ.

τὸ δάσος — τῶν δασῶν

τὸ ἔθνος — τῶν ἐθνῶν

Ἐξαιροῦνται τὰ ἐξῆς :

τὸ ἄνθος — τῶν ἀνθῶν

τὸ χεῖλος — τῶν χειλέων

τὸ ὄρος — τῶν ὄρέων

7) Τὰ οὐδέτερα πού τελειώνουν στήν ὀνομαστική τοῦ πληθυντικοῦ σέ η τὸ θέλουν μέ η π. χ.

τὸ δάσος — τὰ δάση

τὸ ὄρος — τὰ ὄρη

τὸ ἄνθος — τὰ ἄνθη κ.τ.λ.

Ε Π Ι Θ Ε Ρ Α

ὁ καλός μοθητής, ἡ καλή μαθήτρια, τὸ καλὸ παιδί

ὁ ὠραῖος κῆπος, ἡ ὠραία πλατεία, τὸ ὠραῖο ἄνθος

Οἱ λέξεις καλός, ὠραῖος πού τίς λέμε μαζί με τὰ οὐσιαστικά λέγονται ἐπίθετα.

Ἐπίθετα λοιπὸν λέγονται οἱ λέξεις πού φανερώνουν τί λογῆς εἶναι τὸ οὐσιαστικὸ ἢ πού φανερώνουν τὴν ποιότητα ἢ ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρία γένη, ἀρσενικό, θηλυκὸ καὶ οὐδέτερο.

Τὸ ἐπίθετο μέ τὸ οὐσιαστικὸ ἔχουν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸ, τὸ αὐτὸ γένος καὶ τὴν αὐτὴ πτώση. Σύμφωναὺν δηλαδὴ κατὰ γένος, ἀριθμὸ καὶ πτώση π. χ.

ὁ καλὸς μαθητής

ἡ καλή μαθήτρια

τὸ καθαρὸ παιδί

1) Τὰ ἐπίθετα τελειώνουν σέ ος η ο π. χ.

ὁ καλὸς - ἡ καλή - τὸ καλὸ

ὁ καθαρὸς - ἡ καθαρὴ - τὸ καθαρὸ

ὁ ὁμορφος - ἡ ὁμορφη - τὸ ὁμορφο

Τὰ ἐπίθετα πρὸ τελειώνουν σὲ **ος η ο** κλίνονται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ οὐσιαστικά πρὸ τελειώνουν σὲ **ος η ο**

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ὁ	καλὸς	ἡ	καλή	τὸ	καλὸ
Γεν.	τοῦ	καλοῦ	τῆς	καλῆς	τοῦ	καλοῦ
Αἰτ.	τόν	καλὸ	τήν	καλή	τὸ	καλὸ
Κλ.		καλῆ		καλή		καλὸ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ	καλοὶ	οἱ	καλῆς	τὰ	καλὰ
Γεν.	τῶν	καλῶν	τῶν	καλῶν	τῶν	καλῶν
Αἰτ.	τούς	καλοὺς	τίς	καλῆς	τὰ	καλὰ
Κλ.		καλοὶ		καλῆς		καλὰ

2) Ἐπίθετα σὲ **ος α ο**

ὁ ἄγριος - ἡ ἀγρία - τὸ ἄγριο
ὁ μέτριος - ἡ μετρία - τὸ μέτριο

Καὶ αὐτὰ κλίνονται ὅπως κλίνονται τὰ οὐσιαστικά πρὸ τελειώνουν σὲ **ος α ο**

᾽Όσα ἐπίθετα τελειώνουν σὲ **ος**, ὅταν πρὸ αὐτῶν εἶναι σύμφωνο σχηματίζουν τὸ θηλυκὸ σὲ **η π. χ.**

ὁ καλὸς ἡ καλή

᾽Όσα ὅμως ἔχουν φωνῆεν τὸ θηλυκὸ τὸ σχηματίζουν σὲ **α π. χ.**

ὁ ἄγριος ἡ ἀγρία

ὁ τίμιος ἡ τιμία

Ἐπίθετα σὲ **ύς, α, ὀ**

π.χ. ὁ παχύς, ἡ παχιά, τὸ παχύ.

ὁ μακρὺς, ἡ μακριά, τὸ μακρὸ κ.τ.λ.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ παχὺς	ἡ παχιά	τὸ παχὺ
Γεν.	τοῦ παχιοῦ	τῆς παχιάς	τοῦ παχιοῦ
Αἰτ.	τὸν παχὺ	τὴν παχιά	τὸ παχὺ
Κλητ.	παχὺ	παχιά	παχὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ παχιοὶ	οἱ παχιές	τὰ παχιά
Γεν.	τῶν παχιῶν	τῶν παχιῶν	τῶν παχιῶν
Αἰτ.	τούς παχιούς	τις παχιές	τὰ παχιά
Κλ.	παχιοὶ	παχιές	παχιά

Ἐπίθετα σὲ **ης, ια, ι.**

ὁ πορτοκαλῆς, ἡ πορτοκαλιά, τὸ πορτοκαλί
ὁ θαλασσῆς, ἡ θαλασσιά, τὸ θαλασσι

Στὰ ἐπίθετα αὐτὰ τὸ **η** τὸ κρατοῦν στὴν ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ ἐνικοῦ, στίς ἄλλες πτώσεις καὶ στὸν πληθυντικὸ τὸ γράφουν μὲ **ι** καὶ κλίνονται ὅπως καὶ τὸ παχὺς,

ὁ πορτοκαλῆς, τὸν πορτοκαλή.
πληθ. οἱ πορτοκαλιοί, τῶν πορτοκαλιῶν.

Ἐπίθετα σὲ **ης, α, ικο.**

π.χ. π.χ. ὁ τεμπέλης, ἡ τεμπέλα, τὸ τεμπέλικο
ὁ κιτρινιάρης, ἡ κιτρινιάρα, τὸ κιτρινιάρικο

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ τεμπέλης	ἡ τεμπέλα	τὸ τεμπέλικο
Γεν.	τοῦ τεμπέλη	τῆς τεμπέλας	τοῦ τεμπέλικου
Αἰτ.	τὸν τεμπέλη	τὴν τεμπέλα	τὸ τεμπέλικο
Κλητ.	τεμπέλη	τεμπέλα	τεμπέλικο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ τεμπέληδες	οἱ τεμπέλες	τὰ τεμπέλικα
Γεν.	τῶν τεμπέληδων	τῶν τεμπέλικων	τῶν τεμπέλικων
Αἰτ.	τούς τεμπέληδες	τις τεμπέλες	τὰ τεμπέλικα
Κλ.	τεμπέληδες	τεμπέλες	τεμπέλικα

Ὅμοια κλίνονται ὁ πεισματάρης, ὁ ζηλιάρης ὁ κιορνιαρής κ.λ.

Ἐπίθετα σὲ **ης, ισσα, ικο.**

π.χ. ὁ χωριάτης, ἡ χωριάτισσα, τὸ χωριάτικο.
ὁ Μανιάτης, ἡ Μανιάτισσα, τὸ Μανιάτικο.

Παρατηρήσεις. Τὰ ἐπίθετα πού τὸ θηλυκὸ τελειώνει
ισσα γράφονται με **ι** καὶ με **δυὸ σσ.**

Ἐπίθετα σὲ **αίος, αία, αιο.**

π.χ. ἀρχαῖος, ἀρχαία, ἀρχαῖο.
ὠραῖος, ὠραία, ὠραῖο.

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ γράφονται με **αι.**

Ἐξαιρεῖται ὁ νέος, ἡ νέα, τὸ νέο.

Ἐπίθετα πού τελειώνουν σὲ **ινος** γράφονται με **ι.**

π.χ. ξύλινος, λίθινος, κ.τ.λ.

Ἐξαιροῦνται τὰ ἐπίθετα φωτεινός, σκοτεινός κ.τ.λ.

Ἐπίθετα σὲ **εῖος** γράφονται με **ει.**

π.χ. ἀστειός, ἀχρεῖος κ.τ.λ.

Ἐξαιροῦνται τὰ ἐπίθετα γελοῖος, κρύος κ.τ.λ.

Ἄνωμαλα ἐπίθετα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ε	Ἐν.	ὁ πολὺς	ἡ πολλή	τὸ πολὺ
	Γεν.	τοῦ πολλοῦ	τῆς πολλῆς	τοῦ πολλοῦ
	Αἰτ.	τὸν πολὺ	τὴν πολλή	τὸ πολὺ
	Κλητ.	—	—	—

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ἐν.	οἱ πολλοὶ	οἱ πολλές	τὰ πολλὰ
Γεν.	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
Αἰτ.	τούς πολλοὺς	τις πολλές	τὰ πολλὰ
Κλ.	—	—	—

Παρατηρήσεις. Τὸ ἐπίθετο ὁ πολὺς — ἢ πολλή — τὸ πολὺ ὅπου γράφεται μὲ **υ** ἔχει ἓνα **λ** καὶ ὅπου δὲν ἔχει **υ** θέλει δύο **λλ**.

Τὸ θηλυκὸ ἢ **πολλή** καὶ στὸν ἐνικό καὶ στὸν πληθυντικὸ γράφεται σὲ ὅλες τὶς πτώσεις μὲ δύο **λλ**.

Παραθετικά

Ἐὸ Κώστας εἶναι **τίμιος**.

Ἐὸ Δημήτρης εἶναι **τιμιώτερος**.

Ἐὸ Πελοπίδας εἶναι **πιὸ τιμιώτερος (τιμιώτατος)**.

Οἱ λέξεις **τίμιος — τιμιώτερος — τιμιώτατος** φανερώουν τὴν ιδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν.

Αὐτὲς λοιπὸν οἱ λέξεις ποὺ φανερώουν τὴν ποιότητα ἢ ιδιότητα λέγονται βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων.

Τὰ ἐπίθετα λοιπὸν ἔχουν τρεῖς βαθμούς :

θετικὸ — συγκριτικὸ — ὑπερθετικὸ.

Ἐὸ **θετικὸς** φανερῶνει ἀπλῶς τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ π.χ. ὠραῖος, σοφὸς κ.τ.λ.

Ἐὸ **συγκριτικὸς** φανερῶνει ὅτι τὸ οὐσιαστικὸ βρῖσκεται σὲ βαθμὸ ἀνώτερο ἀπὸ ἓνα ἄλλο π.χ. ὠραιότερος — σοφώτερος.

Καὶ ὁ **ὑπερθετικὸς** φανερῶνει ὅτι ἓνα οὐσιαστικὸ βρῖσκεται στὸν πιὸ ἀνώτερο βαθμὸ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα π.χ. ὠραιότατος — σοφώτατος.

Ἐὸ συγκριτικὸς καὶ ὑπερθετικὸς βαθμοὺς λέγονται μὲ ἓνα ὄνομα παραθετικά.

Παρατηρήσεις.

1 Ἐὸ συγκριτικὸς βαθμὸς παίρνει τὶς καταλήξεις

στερος ἢ ωτερος

καὶ ὁ ὑπερθετικὸς **στατος ἢ ωτατος**

Τὸ **στερος—στατος** γράφεται μὲ **ο**, ὅταν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι μακρὰ ἢ ἔχει δύο καὶ περισσότερα σύμφωνα ἢ διπλὸ σύμφωνο ζ. ξ. ψ.

ἀθωότερος—ἀθωότατος
σεμνότερος—σεμνότατος
ἐνδοξότερος—ἐνδοξότατος

Τὸ ωτερος—ατατος γράφεται μὲ ω ὅταν ἡ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι βραχεία π. χ. σοφώτερος—σοφώτατος
καθαρώτερος—καθαρώτατος
υτερος—υτατος

π. χ. βαρὺς—βαρύτερος—βαρύτατος
πλατὺς—πλατύτερος—πλατύτατος

τὸ υτερος ἢ υτατος γράφονται μὲ υ, ἔξαιρεῖται τὸ ἐνωριότερος

εστερος—εστατος

π. χ. εὐσεβής—εὐσεβέστερος—εὐσεβέστατος
εὐγενής—εὐγενέστερος—εὐγενέστατος

Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται καὶ μὲ τὴν λέξιν **πιό—πάρα** πολὺ δηλαδὴ **περιφραστικά**.

βαρὺς—πιὸ βαρὺς—πάρα πολὺ βαρὺς ἢ πολὺ—πολὺ βαρὺς
εὐγενής—πιὸ εὐγενής—πάρα πολὺ εὐγενής (καὶ εὐγενέστερος)
ἅγιος—πιὸ ἅγιος—πάρα πολὺ ἅγιος κ.τ.λ.

· Ἀνώμαλα ἐπίθετα

Μερικὰ ἐπίθετα δὲν σχηματίζουν τὰ παραθετικά τους ὅπως τὰ παραπάνω, ἀλλὰ κατὰ δικό τους τρόπο. Αὐτὰ τὰ λέμε **ἀνώμαλα ἐπίθετα**. π. χ.

θετικὸς	συγκριτικὸς	ὑπερθετικὸς
καλὸς	καλύτερος	ἄριστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρὸς	μικρότερος	ἐλάχιστος
κακὸς	χειρότερος	χείριστος

Γύμνασμα. Νὰ σχηματίσετε τοὺς βαθμοὺς τῶν ἐπιθέτων :

φρόνιμος, πλούσιος, ζεστός, ἀνθηρὸς
ταχύς, πλατὺς, παχύς, βαθύς
εὐγενής, ἐπιμελής, ἀληθής

Γύμνασμα. Νά σχηματίσετε περιφραστικῶς τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων

θαλασσίης, κανελίης,

Ἀριθμητικά

Ἔνα βιβλίον, πέντε θρανία, εἴκοσι μαθητὲς

Οἱ λέξεις ἕνα—πέντε—εἴκοσι φανερόνουν ἀριθμό.

Οἱ λέξεις λοιπὸν ποὺ φανερόνουν ἀριθμὸ λέγονται Ἀριθμητικά.

Τὰ ἀριθμητικά εἶναι πέντε εἰδῶν :

Ἀπόλυτα—τακτικά—πολλαπλασιαστικά—ἀναλογικά καὶ οὐσιαστικά.

Ἀπόλυτα

Ἀπόλυτα λέγονται τὰ ἀριθμητικά ποὺ φανερόνουν ἀπλῶς ἀριθμὸν π. χ. πέντε—δέκα—τριάντα κ.τ.λ. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά ἕνας—μία—τρεις—τρία καὶ τέσσερεις—τέσσερα καθῶς καὶ τὰ ἀριθμητικά ἀπὸ τὸ διακόσια καὶ ἄνω κλίγονται.

Τὰ ἀριθμητικά ἀπὸ τὸ πέντε ὡς τὰ διακόσια εἶναι ἄκλιτα.

Ἐνικός ἀριθμὸς

Όνομ.	ἕνας	μία	μία	ἕνα
Γεν.	ἑνός	μιάς	μιανῆς	ἑνός
Αἰτ.	ἕνα	μία	μιά(ν)	ἕνα

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Όγ.	τρεις	τρία	τέσσερεις	διακόσιοι—ιες—ια
Γεν.	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	διακόσιων—ων—ων
Αἰτ.	τρεις	τρία	τέσσερεις	διακόσιους—ιες—ια

Παρατήρηση

Τὰ ἀριθμητικά ἕνας—ἕνα—ἕξη—ἕφτά—ἕνδεκα καὶ ἕκα-

τὸ καὶ ὄσα γίνονται ἀπὸ αὐτὰ παίρνουν δασεῖα π. χ. ἕκτος, ἐξήντα, ἑβδομήντα, ἑνδέκατος, ἑκατοστὸς κ.τ.λ.

Τακτικά

Τὰ τακτικὰ ἀριθμητικὰ φανεροῦν τὰξιν ἢ σειρὰ καὶ τελειώνουν σὲ (ος) π. χ. Ὁ Γιώργος εἶναι **πρῶτος** στὴν τάξιν.

Ὁ Κώστας κάθεται στὸ **πέμπτο** θρανίον.

Οἱ ἀριθμοὶ **πρῶτος—πέμπτος** εἶναι ἀριθμητικὰ τακτικά.

Πολλαπλασιαστικά

Τὰ πολλαπλασιαστικὰ φανεροῦν ἀπὸ πόσα μέρη γίνεται ἓνα πρᾶμα καὶ ἔχουν καταλήξεις.

πλὸ—πλή—πλό

π. χ. Αὐτὸ τὸ ὕφασμα εἶναι **διπλὸ** στὸ πλάτος.

Ἡ κουβέρτα εἶναι **τριπλὴ** κ.τ.λ.

Ἀναλογικά

Ἄναλογικὰ λέγονται τὰ ἀριθμητικὰ ποὺ φανεροῦν πόσες φορές εἶναι μεγαλύτερο ἓνα πρᾶμα ἀπὸ ἓνα ἄλλο ὅμοιο. Ἔχουν δὲ καταλήξεις **πλάσιος—πλασία—πλάσιο**.

π. χ. Ὁ φύκος τῆς αὐλῆς εἶναι **διπλάσιος** ἀπὸ τὸ φύκο τῆς γλάστρας.

Τὸ ἀμπέλι μου εἶναι **τετραπλάσιο** ἀπὸ τὸ δικό σου κτλ.

Οὐσιαστικά

Οὐσιαστικὰ λέγονται τὰ ἀριθμητικὰ ποὺ φανεροῦν ὠρισμένο πλήθος ἀπὸ τὸ ἴδιο πρᾶμα καὶ τελειώνουν σὲ **αδα—αριά**.

π.χ. Πόσοι ἦσαν; Μία **εἰκοσάδα**, **χιλιάδα**
ἢ **καμμιά δεκαριά**. κ.λ.π.

Πίνακας ἀριθμητικῶν

Ἀπόλυτα	τακτικά	πολλαπλ]στικά	ἀναλογικά	οὐσιαστικά
δύο	δεύτερος	διπλὸς	διπλάσιος	δυάδα
πέντε	πέμπτος	πενταπλὸς	πενταπλάσιος	πεντάδα

Γύμνασμα. Νά γράψετε στο τετράδιό σας τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τὸ 1—10 σὲ ἄλλα τὰ εἶδη ὅπως ὁ παραπάνω πίνακας.

Παρατήρηση.

Πολλὲς φορές ἀντὶ τῶν ἀριθμῶν μεταχειριζόμεθα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

1 = α'	9 = θ'
2 = β'	10 = ι'
3 = γ'	11 = ια'
4 = δ'	12 = ιβ'
5 = ε'	20 = κ'
6 = στ'	30 = λ'
7 = ζ'	40 = μ'
8 = η'	50 = ν'

Γύμνασμα. Νά ἀντικατασταθοῦν οἱ παρακάτω ἀριθμοὶ μὲ γράμματα.

18, 21, 45, 48, 50.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Ἐγὼ γράφω, σὺ παίζεις, αὐτὸς κοιμάται, ἐκεῖνος τρέχει.

Οἱ λέξεις ἐγὼ, σὺ, αὐτὸς, ἐκεῖνος τὶς ὁποῖες μεταχειριζόμεθα ἀντὶ τῶν ὀνομάτων λέγονται ἀντωνυμίες.

Ἐντωνυμίες ἔχουμε πολλῶν εἰδῶν :

Προσωπικὲς, Κτητικὲς, Ἰδιόπαθες
Ὅριστικὲς, Δεικτικὲς, ἐρωτηματικὲς
Ἄοριστες καὶ ἀναφορικὲς.

Προσωπικὲς

Προσωπικὲς ἀντωνυμίες λέγονται ἐκεῖνες ποὺ φανερώνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου.

Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία :

Πρώτο πρόσωπο είναι εκείνο πού μιλεῖ καὶ ἀντὶ γι' αὐτὸ βάζομε τὴ λέξη **ἐγώ**.

Τὸ δεύτερο εἶναι εκείνο πού ἀκούει καὶ ἀντὶ αὐτοῦ βάζομε τὴ λέξη **σύ** καὶ

Τρίτο εἶναι εκείνο γιὰ τὸ ὁποῖο μιλοῦμε καὶ ἀντὶ αὐτοῦ βάζομε τὶς λέξεις **αὐτός—αὐτή—αὐτό**.

π. χ. **ἐγώ** ποτίζω—**σύ** τρέχεις—**αὐτός** διαβάζει.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	α' πρόσωπο	β' πρόσωπο	γ. πρόσωπο		
᾽Ον.	ἐγώ	ἐσύ — σύ	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	ἐμένα—μου	ἐσένα — σου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Αἰτ.	ἐμένα—μέ	ἐσένα — σε	αὐτὸν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ἐμεῖς	ἐσεῖς	αὐτοὶ	αὐτὲς	αὐτὰ
Γεν.	ἐμαῖς — μαῖς	ἐσαῖς — σαῖς	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Αἰτ.	ἐμαῖς — μαῖς	ἐσαῖς — σαῖς	αὐτοὺς	αὐτὲς	αὐτὰ

Τὸ γ' πρόσωπο ἔκτος ἀπὸ τὸ **αὐτός — αὐτή — αὐτό** τὸ λέμε μὲ τὸ **νάτος, νάτη, νάτο** καὶ στὸν πληθυντικὸ μὲ τὸ **νάτοι, νάτες, νάτα**.

Κτητικὲς ἀντωνυμίαι

Τὸ παιδί **μου**—ἡ κόρη **σου**—τὸ βιβλίον **τους**.

Οἱ λέξεις **μου—σου—τους** φανερώουν σὲ ποιὸν ἀνήκουν τὸ παιδί—ἡ κόρη—τὸ βιβλίον.

Οἱ λέξεις λοιπὸν πού φανερώουν σὲ ποιὸν ἀνήκει ἓνα πρόσωπο, ζῶο ἢ πρῶμα λέγονται **κτητικὲς ἀντωνυμίαι**.

Γιὰ κτητικὲς ἀντωνυμίαι μεταχειριζόμεσθε τὶς μονοσύλλαβες προσωπικὲς **μου—σου—του—μας—σας—τους**. Ἐπίσης μεταχειριζόμεσθε τὸ ἐπίθετο **δικός—δική—δικό** μαζὶ μὲ τὶς προσωπικὲς ἀντωνυμίαι.

π. χ. **δικός μου—δικός μας**
δικός σου—δικός σας
δικός του—δικός τους

Οἱ ἀντωνυμίες αὐτὲς κλίνονται, ὅπως τὰ ἐπίθετα.

Γύμνασμα. Νὰ κλείνετε τὴν ἀντωνυμία δικός μου—δική σου—δικό του.

Ἰδιόπαθες ἀντωνυμίες

τοῦ ἑαυτοῦ μου—τοῦ ἑαυτοῦ σου—τοῦ ἑαυτοῦ του.
τῶν ἑαυτῶν μας—τῶν ἑαυτῶν σας—τῶν ἑαυτῶν τους,

Οἱ ἀντωνυμίες αὐτὲς λέγονται **ιδιόπαθες** γιατί τὸ ἴδιο πρόσωπο ἐνεργεῖ καὶ τὸ ἴδιο πάσχει.

Ὀριστικὲς ἀντωνυμίες

ὁ ἴδιος—ἡ ἴδια—τὸ ἴδιο
ὁ μοναχός—ἡ μοναχὴ—τὸ μοναχό
ὁ μόνος—ἡ μόνη—τὸ μόνο

Αὐτὲς οἱ λέξεις λέγονται **ὀριστικὲς** ἀντωνυμίες γιατί ξεχωρίζουν ἓνα πράγμα ἀπὸ ἄλλα ὅμοια.

Δεικτικὲς ἀντωνυμίες

Δεικτικὲς ἀντωνυμίες λέγονται οἱ λέξεις ποὺ μεταχειρίζομαστε, ὅταν θέλωμε νὰ δείξωμε καὶ εἶναι οἱ ἐξῆς :

αὐτός—αὐτή—αὐτό
τοῦτος—τούτη—τούτο
ἐκεῖνος—ἐκεῖνη—ἐκεῖνο
τέτοιος—τέτοια—τέτοιο
τόσος—τόση—τόσο

Παράτηρησις

Ἐπ' αὐτὲς τὶς ἀντωνυμίες τὶς **αὐτός** καὶ **τοῦτος** τὶς μεταχειρίζομαστε γὰ νὰ δείξωμε τὰ κοντὰ πράγματα π. χ. **αὐτὸ** τὸ βιβλίον, **τοῦτο** τὸ θρανίον κ.τ.λ.

Τὴν ἀντωνυμία **ἐκεῖνος**—**ἐκεῖνη**—**ἐκεῖνο** τὴ μεταχειρίζομαστε ὅταν θέλωμε νὰ δείξωμε τὰ μακριὰ. π. χ. **ἐκεῖνο** τὸ βουνόν, **ἐκεῖνος** ὁ δρόμος κ.τ.λ.

Ἑρωτηματικῆς ἄντωνυμίας

Ἑρωτηματικῆς ἄντωνυμίας λέγονται οἱ λέξεις πού τις μεταχειρίζομαστε γιά νά ρωτᾶμε.

π.χ. ποιός εἶναι ; Τίνος εἶναι ; Τί κάνει ; κ.τ.λ.

Ἑρωτηματικῆς ἄντωνυμίας εἶναι :

Ποιός, ποιά, ποιο
Πόσος, πόση, πόσο
Τί, τίνος, ποικανού, κ.τ.λ.

Γύμνασμα. Νά κλίνετε τὸ πόσος, πόση, πόσο καί ποιός ποιά, ποιο.

Ἀόριστες ἄντωνυμίας

Ἀόριστες ἄντωνυμίας λέγονται οἱ λέξεις τίς ὁποῖες μεταχειρίζομαστε ὅταν δὲν θέλωμε νά φανερώσωμε κάτι π.χ. κάποιος δὲν προσέχει. Μερικοὶ ἔπαιζαν.

Ἀόριστες ἄντωνυμίας εἶναι :

ἕνας—μία καί μιὰ—ἕνα
κανένας—καμιὰ—κανένα (κανεῖς—καμία)
κάποιος—κάποια—κάποιο
κάμποσος—κάμποση—κάμποσο
καθένας—καθεμιὰ—καθένα
ὁ δεῖνα—ἡ δεῖνα—τὸ δεῖνα
ἄλλος—ἄλλη—ἄλο
ὁ τάδε—ἡ τάδε—τὸ τάδε
μερικοὶ—μερικῆς—μερικά κ.τ.λ.

Παρατήρηση. Οἱ ἀόριστες ἄντωνυμίας κλίνονται σὰν ἐπίθετα. Δὲν κλίνονται οἱ ἄντωνυμίας ὁ τάδε, ὁ δεῖνα, κάτι, τίποτε, καθετί.

Ἀναφορικῆς ἄντωνυμίας

Ἀναφορικῆς ἄντωνυμίας λέγονται οἱ λέξεις πού ἀναπληρώνου ὀλόκληρη πρόταση.

Ἄναφορικὲς ἄντωνυμίαι εἶναι :

ὁ ὅποιος ἢ ὅποια τὸ ὅποιο
ὅποιος ὅποια ὅποιο
ὅσος ὅση ὅσο
ὄ,τι πού

Οἱ ἀναφορικὲς ἄντωνυμίαι κλίνονται σὰν καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ
στὰ τρία γένη.

Δὲν κλίνονται οἱ ἄντωνυμίαι ὄ,τι καὶ πού.

Οἱ ἀναφορικὲς ἄντωνυμίαι παίρνουν δασεῖα π.χ.

ὅσος, ὅποιος, ὄ,τι κ.τ.λ.

Ἡ ἀναφορικὴ ἄντωνυμία πού παίρνει ὄξεϊα.

π.χ. τὸ βιβλίον πού μου ἔδωσες.

Τὸ ἐρωτηματικὸ ἐπίρρονημα πού παίρνει περισπωμένη.

Πού πηγαίνεις;

Γύμνασμα. Νὰ κλιθοῦν οἱ ἄντωνυμίαι ὁ ὅποιος, ἢ ὅποια,
τὸ ὅποιο, ὅσος, ὅση, ὅσος.

Ε΄ ΡΗΜΑΤΑ

Ὁ μαθητὴς γράφει

Τὸ χωράφι θερίστηκε

ὁ πατέρας κοιμάται

Ἡ λέξις γράφει φανερώνει ὅτι ὁ μαθητὴς κάνει μιὰ ἐνέργεια.

Ἡ λέξις θερίστηκε φανερώνει τὴν ἐπαθε τὸ χωράφι.

Καὶ ἡ λέξις κοιμάται φανερώνει σὲ ποιά κατάστασις βρίσκεται ὁ πατέρας.

Οἱ λέξεις λοιπὸν πού φανερώνουν τὴν ἐνέργειαν, τὴν ἐπαθειν ἢ σὲ
ποιά κατάστασις βρίσκεται ἓνα πρόσωπο, ζῶν ἢ πράγμα [λέγονται
ρήματα.

Ὑποκείμενο

ὁ μαθητὴς τρέχει
ὁ κῆπος ποτίστηκε
ἡ μητέρα ἡσυχάζει
οἱ μαθήτριες διαβάζουν

Οἱ λέξεις **μαθητὴς, κῆπος, μητέρα, μαθήτριες**, γὰρ τὶς ὁποῖες γίνεται λόγος λέγονται **ὕποκείμενο**.

Ὑποκείμενο λοιπὸν λέγεται τὸ πρόσωπο, ζῶο ἢ πράγμα γὰρ τὸ ὁποῖο γίνεται λόγος.

Γιὰ νὰ βρῶ τὸ ὑποκείμενο ρωτῶ μὲ τις λέξεις **ποιὸς, ποιά, ποιὸ, ποιοὶ, ποιῆς, ποιά**.

π. χ. Ἐρ. Ποιὸς τρέχει; Ἀπ. ὁ **μαθητὴς**, (ὕποκείμενο)

Ἐρ. ποῖος ποτίστηκε; Ἀπ. ὁ **κῆπος** (ὕποκείμενο).

Ἐρ. ποιά ἡσυχάζει; Ἀπ. ἡ **μητέρα** (ὕποκείμενο.)

Ἐρ. ποιῆς διαβάζουν; Ἀπ. οἱ **μαθήτριες** (ὕποκείμενο).

Πρόσωπα τοῦ ρήματος

Ἐνικὸς	πληθυντικὸς
Ἐγὼ γράφω	ἔμεῖς γράφομε
Ἐσὺ γράφεις	ἔσεῖς γράφετε
αὐτὸς γράφει	αὐτοὶ γράφουν

Τὸ ρῆμα ἔχει τρία πρόσωπα.

α' πρόσωπο ἔγῳ — ἔμεῖς

β' » ἐσὺ — ἔσεῖς

γ' » αὐτὸς — αὐτή — αὐτὸ — αὐτοὶ — αὐτὲς — αὐτά

Ἐπίσης τὰ ρήματα ἔχουν καὶ δύο ἀριθμοὺς.

Τὸν **Ἐνικὸ** ποὺ φανερώνει ἓνα καὶ τὸν **πληθυντικὸ** ποὺ φανερώνει πολλὰ.

Διάθεση

Οἱ διαθέσεις εἶναι 4.

1) Ἡ **ἐνεργητικὴ** διάθεση φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενο κά-

νει μιὰ ἐνέργεια π. χ. ὁ σκύλος τρέχει.

2) Ἡ **παθητικὴ** διάθεση φανερῶνει ὅτι τὸ ὑποκείμενο παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλους, π.χ. ὁ κῆπος ποτίζεται.

3) Ἡ **μέση** διάθεση φανερῶνει ὅτι τὸ ὑποκείμενο κάνει μιὰ ἐνέργεια ἢ ὅποια ἐπιστρέφει στοῦ ἴδιου ὑποκείμενου. π. χ. πλένομαι, δηλαδή πλένω τὸν ἑαυτό μου. καί,

4) Ἡ **οὐδέτερα** διάθεση ἢ ὅποια φανερῶνει ὅτι τὸ ὑποκείμενο οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πάσχει, ἀλλὰ βρίσκεται σὲ μιὰ κατάσταση π. χ. ὁ πατέρας ἀναπαύεται.

Ὅπως οἱ διαθέσεις εἶναι 4, ἔτσι καὶ τὰ ρήματα εἶναι τεσσάρων εἰδῶν :

Ἐνεργητικὰ — Παθητικὰ — Μέσα — Οὐδέτερα.

Γύμνασμα. Νὰ γράψετε στοῦ τετράδιό σας 2 ρήματα ἐνεργητικὰ, 2 παθητικὰ, 2 μέσα καὶ 2 οὐδέτερα.

Φωνές

Τὰ ρήματα ἔχουν δυὸ **Φωνές** :

1) Τὴν **ἐνεργητικὴν** καὶ 2) τὴν **παθητικὴν**.

Στὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν ἀνήκουν ὅλα τὰ ρήματα ποὺ τελειώνουν σὲ **ω** π.χ. γράφω, παίζω, τρέχω ποτίζω, γελῶ, τραγουδῶ.

Στὴν παθητικὴν ἀνήκουν ὅσα τελειώνουν σὲ **ομαι** π.χ. γράφομαι, λύομαι, ποτίζομαι.

Μερικὰ ρήματα ἔχουν καὶ τὶς δυὸ φωνές, π.χ. λύω—λύομαι, δένω — δένομαι.

Μερικὰ ἔχουν μόνο τὴν ἐνεργητικὴν, π.χ. φταίω καὶ ἄλλα μόνο παθητικὴν, π.χ. κοιμοῦμαι κ.τ.λ.

Τὰ ρήματα πάλι τὰ ξεχωρίζομε σὲ **βαρύτενα** καὶ **περισπώμενα**.

Βαρύτενα λέγονται ἐκεῖνα ποὺ ὀξύνονται στὴν παραλήγουσα καὶ τελειώνουν σὲ **ω**. Ἐπίσης καὶ τὰ παθητικὰ τους, π.χ. γράφω — γράφομαι, ποτίζω—ποτίζομαι.

Περισπώμενα λέγονται ὅσα τελειώνουν σὲ **ω** καὶ τονίζονται στὴ λήγουσα. Τὸ ἴδιο εἶναι καὶ τὰ παθητικὰ τους, π.χ. ἀγαπῶ, ἀγαπιέμαι, νικῶ, νικιέμαι,

Σημείωση. Όλα τὰ ρήματα πού τονίζονται στη λήγουσα παίρνουν **περισπωμένη**, π.χ. **γελῶ — τραγουδῶ** κ.τ.λ.

Γύμνασμα. Νά γραφοῦν 5 ρήματα βαρύτερα καί 5 περισπώμενα.

Γύμνασμα. Νά γράψετε 3 ρήματα ἐνεργητικῆς φωνῆς καί 3 παθητικῆς φωνῆς.

Ἐγκλίσεις

Τὸ ρῆμα παίρνει διάφορες μορφές γιὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ψυχικὴ διάθεση τοῦ ὑποκειμένου.

Οἱ μορφές αὐτὲς λέγονται **ἐγκλίσεις**.

Οἱ ἐγκλίσεις εἶναι 4.

Ὅριστική, Ὑποταχτική, Εὐκτική καὶ Προσταχτική.

- 1) **Ὅριστική** λέγεται ἐκείνη πού ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου εἶναι **ὀριστική, πραγματική** π.χ. τὸ παιδί **διαβάζει**.
- 2) **Ὑποταχτική** εἶναι ἐκείνη πού τὴν μεταχειριζόμαστε γιὰ ἀμφίβολα πράγματα π.χ.

ἂν διαβάσω θὰ ἔλθω σπίτι σου.

- 3) **Εὐκτική** εἶναι ἐκείνη πού τὴν μεταχειριζόμαστε ὅταν εὐχόμεθα νὰ γίνῃ κάτι π.χ.

εἶθε νὰ πᾶς ταξίδι.

- 4) **Προσταχτική.** Αὐτὴ φανερῶνει **διαταγὴ — προσταγὴ**.

π.χ. **Γράψε** Δῆμο. **Πήγαινε** γρήγορα.

Γιὰ ἐγκλίσεις παίρνομε καὶ τὸ **ἀπαρέμφατο** πού εἶναι ἀκλιτο (τὸ παίξιν) καὶ τὴν **μετοχὴ** πού κλίνεται σὰν τὰ ἐπίθετα π.χ.

γραμμένος γραμμένη γραμμένο

Πολλὲς φορές ἡ μετοχὴ δὲν κλίνεται π.χ.

Ἐπήγαινε στὸ σχολεῖο **παίζοντας, τρώγοντας,**

γελώντας, πηδώντας κ.λ.π.

Χρόνοι τοῦ ρήματος

ἐγὼ γράφω (τώρα στὸ παρὸν)

ἐγὼ ἔγραφα (στὸ παρελθόν)

ἐγὼ θὰ γράψω (στὸ μέλλον)

Ἡ πρώτη πρόταση μᾶς λέγει πράξη πού γίνεται τώρα δηλαδή στὸ παρὸν.

Ἡ δευτέρα πρόταση μᾶς λέγει πράξη πού ἔγινε δηλαδή στὸ παρελθόν.

Καὶ ἡ τρίτη πρόταση μᾶς λέει πράξη πού θὰ γίνη στὸ μέλλον.

Τὰ ρήματα λοιπὸν γιὰ νὰ δείξουν πότε γίνεται μιὰ πράξη παίρνουν διάφορες μορφές.

Οἱ μορφές αὐτὲς λέγονται **χρόνοι** τοῦ ρήματος

Οἱ χρόνοι λοιπὸν εἶναι **παροντικοί**—**περασμένοι** καὶ **Μελλοντικοί**.

1) **Παροντικοί** εἶναι

ὁ ἐνεστώτας π.χ. ἐγὼ τρέχω, ὁ μαθητὴς γράφει, τὸ παιδί διαβάζει.

2) **Περασμένοι** εἶναι

ὁ παρατατικὸς -- π.χ. ὁ σκύλος ἔτρεχε.

Ὁ ἀόριστος, π. χ. ὁ μαθητὴς ἔγραψε.

Ὁ Παρακειμένος, ὁ Κώστας ἔχει γράψει.

Ὁ Ὑπερσυντέλικος, ὁ Δῆμος εἶχε γράψει,

3) **Μελλοντικοί**. Εἶναι

ὁ Μέλλοντας διαρκῆς. π.χ. ὁ μαθητὴς θὰ γράφῃ ταχτικά.

Ὁ Μέλλοντας στιγμιαίος π. χ.

ὁ Νίκος θὰ γράψῃ μόλις θὰ φθάσῃ.

Ὁ Τετέλεσμένος Μέλλοντας π.χ.

ὁ Δῆμος θὰ ἔχῃ γράψει.

Γύμνασμα. Νὰ γράψετε χωριστὰ τὶς παρακάτω προτάσεις ἀναλόγως τοῦ χρόνου πού φανερώνει κάθε ρήμα : Δηλαδή.

Παροντικοί — Περασμένοι — Μελλοντικοί

Ὁ Γιώργος διαβάζει τακτικά. Ἡ Μαρία μοῦ ἔγραψε χθές.

‘Ο Δῆμος θά γράψῃ μόλις φθάσει. ‘Ο μαθητής εἶχε γράψει ἀπό χθές. ‘Ο δάσκαλος θά ἔλθῃ μετὰ τίς ἑορτές. Τά παιδιά τρέχουν στήν ἀύλῃ. ‘Ο κηπουρός ἔσπειρε τὸ χωράφι κ.τ.λ.

Παροντικοί	Περασμένοι	Μελλοντικοί

Σημασία τῶν χρόνων

‘Ο **ἐνεστώτας** φανερώνει πράξη πού γίνεται τώρα καί διαρκεῖ. π. χ. ‘Ο μαθητής **διαβάζει**. ‘Ο κηπουρός **ποτίζει** τὸν κήπο. ‘Ο δάσκαλος **διδάσκει** τοὺς μαθητές.

‘Ο **παρατατικός** φανερώνει πράξη πού ἔγινε στὰ περασμένα καί διαρκεῖ. π. χ. ὁ κηπουρός **ἐπότιζε** τὸ περιβόλι. ‘Ο μαθητής **ἔγραφε** τὸ γράμμα.

‘Ο **Μέλλοντας** διαρκῆς φανερώνει πράξη πού θά γίνῃ στὸ μέλλον καί θά διαρκέσῃ: π.χ. Ἐγὼ **θά γράφω** τακτικά στοὺς γονεῖς μου.

‘Ο **Μέλλοντας στιγμιαίος** φανερώνει πράξη πού θά γίνῃ στὸ μέλλον γιὰ μιὰ στιγμή. π.χ. Μόλις φθάσω **θά γράψω**.

‘Ο **ἀόριστος** φανερώνει πράξη ἢ ὁποῖα ἔγινε στὰ περασμένα γιὰ μιὰ στιγμή. π.χ. ‘Ο Κώστας **ἔγραψε**. ‘Ο κηπουρός **ἐπότισε** τὸν κήπο.

‘Ο **παρακείμενος** φανερώνει πράξη πού ἔγινε στὰ περασμένα καί τώρα εἶναι τελειωμένη. π.χ. Ἐχω **γράψει** πρὸ πολλοῦ **ἔχομε τακτοποιηθῆ**.

‘Ο **ὑπερσυντέλικος** φανερώνει πράξη πού ἔγινε στὰ περασμένα πρωτύτερα ἀπὸ ἄλλο. π.χ. **Εἶχα τρέξει** ὅταν ἦρθες. **Εἶχα με διαβάσει** τὴν ὥρα πού ἦρθες.

‘Ο **Τετελεσμένος μέλλοντας** φανερώνει πράξη ἢ ὁποῖα θά τελειώσῃ στὸ μέλλον, ὕστερα ἀπὸ ἄλλο. π.χ. **θά ἔχω γράψει** ὅταν ἔρθῃς.

Σχηματισμός τῶν χρόνων

Ὅπως τὰ ὀνόματα ἔχουν θέμα καὶ κατάληξη τὸ ἴδιο καὶ τὰ ῥήματα ἔχουν θέμα καὶ κατάληξη.

Ὁ ἐνεστώτας σχηματίζεται ἄν στὸ θέμα βάλωμε τὶς καταλήξεις **ω — εις — ει — ομεν — ετε — ουν** π.χ. γράφ - **ω**, γράφ - **εις**, γράφ - **ει**, γράφ - **ομεν**, γράφ - **ετε**, γράφ - **ουν**.

Γιὰ νὰ σχηματίσω τὸν παρατατικὸ βαίνω στὸ θέμα τὶς καταλήξεις: **α - ες - ε - αμεν - ατε - αν**.

Ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος παίρνουν ἀκόμη ἓνα **ε** στὰ ῥήματα πὺ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνο. Ἡ αὔξηση αὐτὴ λέγεται συλλαβική. π.χ. **ἔ - γραφ - α**, **ἔ - γραφ - ες**, **ἔ - γραφ - ε**, γράφ - **αμε**, γράφ - **ατε**, **ἔ - γραφ - αν**.

Συλλαβικὴ παίρνουν τὰ ῥήματα πὺ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνο καὶ τὴν κρατοῦν ὅσο τονίζεται, ἅμα παύσει νὰ τονίζεται χάνεται. π.χ. ἔγραφα — ἔγραφε — ἔγραφε, — γράφαμε — γράφατε — ἔγραφαν.

Μερικὰ ῥήματα ἀντὶ γιὰ **ε** παίρνουν γιὰ αὔξηση **η**, π. χ. **ἔξερα**, θέλω — **ἤθελα**, πίνω — **ἤπια**,

Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίψηφο φυλάνε αὐτὸ δὲ ὅλους τοὺς χρόνους π.χ. **ἀνάβω — ἀναψα**, **ὀρίζω — ὀριζα — ὀρισα**, **εὐχαριστῶ — εὐχαρίστησα — εὐχαριστήθηκα**. Ἐξαιροῦνται τὰ ῥήματα **ἔχω — εἶχα**, **εἶμαι — ἤμουν**, **ἔρχομαι — ἤρθα**.

Ὁρθογραφικαὶ παρατηρήσεις

1) Γράφονται μὲ **η** τὰ ῥήματα :

ἤπια, **ἤρθα**, **ἔξερα**, **ἤθελα**, **ἤμουν**, **ἤρθα**.

2) Γράφονται μὲ **ει** τὰ ῥήματα :

εἶδα, **εἶπα**, **εἶχα**,

Ὁ μέλλοντάς διαρκῆς σχηματίζεται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτα καὶ τὶς καταλήξεις.

ω — ης — η — ωμεν — ετε — ουν

καὶ μὲ τὸ **θα**

π.χ. **θα γράφ - ω**, **θα γράφ - ης**, **θα γράφ - η**

θα γράφ - ωμε, **θα γράφ - ετε**, **θα γράφ - ουν**

Ὁ μέλλοντας στιγμιαίως σχηματίζεται με τὸ θά και τὸν ἐνεστώτα ἀφοῦ προσθέσουμε στὸ τέλος τοῦ θέματος τὸ σ.

π. χ. θά γράφ - σω = θά γράψω

Ὁ ἀόριστος σχηματίζεται με τὸ θέμα τοῦ μέλλοντα τὴν αὔξηση τοῦ παρατατικοῦ και τὶς καταλήξεις.

α — ας — ε — αμε — α τ ε — αν

π. χ. ἔγραψα — ἔγραψες — ἔγραψε κ.τ.λ.

Ὁ παρακείμενος σχηματίζεται με τὸ βοηθητικὸ ρῆμα ἔχω και τὸ ἀπαρέμφατο τοῦ ἀορίστου.

π. χ. ἔχω γράφει

Ὁ παθητικὸς παρακείμενος με τὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶμαι και τὴ μετοχὴ παρακειμένου.

π. χ. εἶμαι διαβασμένος.

ἢ με τὸ ἔχω και ἀπαρέμφατο παθητικοῦ ἀορίστου.

π. χ. ἔχω λυθῆ, ἔχω λουσθῆ κ.τ.λ.

Ὁ ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται με τὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶχα ἢ ἦμουν και τὸ ἀπαρέμφατο τοῦ ἀορίστου ἢ τὴ μετοχὴ.

π. χ. εἶχα γράφει ἢ ἦμουν γραμμένος

Ὁ τετελεσμένος μέλλοντας σχηματίζεται με τὸ θά, ἔχω ἢ θά εἶμαι και τὸ ἀπαρέμφατο τοῦ ἀορίστου ἢ τὴ μετοχὴ

π. χ. θά ἔχω γράφει — θά εἶμαι γραμμένος.

Γύμνασμα.

Νὰ σχηματισθοῦν οἱ χρόνοι τῶν ρημάτων :
γράφω, παίζω, τρέχω, ποτίζω, χτίζω, κλαδεύω, φωνάζω, διαβάζω κ.λ.

Κλίση τῶν ρημάτων

Α' Βοηθητικὰ ρήματα

Τὸ ρῆμα ἔχω

	Ὅριστ.	Ὑποταχτ.	Εὐκτική	Προσταχτ.	Μετοχή
Ἐνεστώτας	ἐγὼ ἔχω	νά ἔχω	εἶθε νά ἔχω		
	σύ ἔχεις	νά ἔχῃς	» » ἔχῃς	ἔχε	
	αὐτός ἔχει	» ἔχῃ	» » ἔχῃ	ᾧς ἔχῃ	
	ἔμεῖς ἔχομε	» ἔχομε	» » ἔχομε		ἔχοντας
	ἢ ἔχομε				
	ἔσεῖς ἔχετε	» ἔχετε	» » ἔχετε	ἔχετε	
αὐτοὶ ἔχουν	» ἔχουν	» » ἔχουν	ᾧς ἔχουν		

Παρατατικός

ἐγὼ εἶχα
 σύ εἶχες
 αὐτός εἶχε
 ἔμεῖς εἶχαμε
 ἔσεῖς εἶχατε
 αὐτοὶ εἶχαν

Μέλλοντας

θὰ ἔχω
 » ἔχῃς
 » ἔχῃ
 » ἔχομε
 » ἔχετε
 » ἔχουν

Τὸ ρῆμα εἶμαι

	Ὅριστική	Ὑποταχτ.	Εὐκτική	Προσταχτ.	Μετοχή
Ἐνεστώτας	ἐγὼ εἶμαι	νά εἶμαι	εἶθε νά εἶμαι		
	σύ εἶσαι	» εἶσαι	» » εἶσαι	νά εἶσαι	
	αὐτός εἶναι	» εἶναι	» » εἶναι	ᾧς εἶναι	ῶντας
	ἔμεῖς εἶμαστε	» εἶμαστε	» » εἶμαστε		
	ἔσεῖς εἶστε	» εἶστε	» » εἶστε	νά εἶστε	
	αὐτοὶ εἶναι	» εἶναι	» » εἶναι	ᾧς εἶναι	

Παρατατικός ἦμουν, ἦσουν, ἦταν, ἦμαστε, ἦσαστε, ἦταν

Μέλλοντας. Θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι, θὰ εἶμαστε, θὰ εἶστε, θὰ εἶναι.

Β' ῥήματα βαρύτονα (ω — ομαι)

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὀριστικὴ	Ὑποταχτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστ.	ἄπλο. μετοχ.
Ἐνεστώτας	ἐγὼ ποτίζω σὺ ποτίζεις αὐτὸς ποτίζει ἔμεις ποτίζουμε ἢ ποτίζουμε σεῖς ποτίζετε αὐτοὶ ποτίζουν	νὰ ποτίζω νὰ ποτίζης νὰ ποτίζη νὰ ποτίζουμε ἢ ποτίζουμε νὰ ποτίζετε νὰ ποτίζουν	εἶθε νὰ ποτίζω εἶθε νὰ ποτίζης εἶθε νὰ ποτίζη εἶθε νὰ ποτίζουμε ἢ νὰ ποτίζουμε εἶθε νὰ ποτίζετε εἶθε νὰ ποτίζουν	πότιζε ἄς ποτί- [ζη ποτίζετε ἄς ποτί- ζουν	ποτίζοντας

Παρατατικὸς	Μέλλον Διαρκῆς	Μέλ. Στιγμαῖος
(ἐ) πότιζα	θὰ ποτίζω	θὰ ποτίσω
(ἐ) πότιζες	θὰ ποτίζης	θὰ ποτίσης
(ἐ) πότιζε	θὰ ποτίζη	θὰ ποτίση
(ἐ) ποτίζαμε	θὰ ποτίζουμε-ωμε	θὰ ποτίσουμε-ωμε
(ἐ) ποτίζατε	θὰ ποτίζετε	θὰ ποτίσετε
(ἐ) πότιζαν	θὰ ποτίζουν	θὰ ποτίσουν

	Ὀριστικὴ	Ὑποταχτικὴ	Εὐκτικὴ	Προσταχτ.	ἄπ. μετοχ.
Ἀόριστος	(ἐ) πότισα (ἐ) πότισες (ἐ) πότισε (ἐ) ποτίσαμε (ἐ) ποτίσατε (ἐ) πότισαν	νὰ ποτίσω νὰ ποτίσης νὰ ποτίση νὰ ποτίσουμε-ωμε νὰ ποτίσετε νὰ ποτίσουν	εἶθε νὰ ποτίσω εἶθε νὰ ποτίσης εἶθε νὰ ποτίσει εἶθε νὰ ποτίσουμε-ω εἶθε νὰ ποτίσετε. [με εἶθε νὰ ποτίσουν	πότισε ἄς ποτίση ποτίστε ἄς ποτίσουν	ποτίσει

Παρακείμενος

Ὅριστική

ἔχω ποτίσει
ἔχεις ποτίσει
ἔχει ποτίσει
ἔχουμε ποτίσει
ἔχετε ποτίσει
ἔχουν ποτίσει

Ὑποταχτική

νὰ ἔχω ποτίσει
νὰ ἔχης ποτίσει
νὰ ἔχη ποτίσει
νὰ ἔχουμε ποτίσει
νὰ ἔχετε ποτίσει
νὰ ἔχουν ποτίσει

Ὑπερσυντέλικος

εἶχα ποτίσει
εἶχες ποτίσει
εἶχε ποτίσει
εἶχαμε ποτίσει
εἶχατε ποτίσει
εἶχαν ποτίσει

Τετελεσμένος Μέλλον

θα ἔχω ποτίσει
θα ἔχης ποτίσει
θα ἔχη ποτίσει
θα ἔχουμε ποτίσει
θα ἔχετε ποτίσει
θα ἔχουν ποτίσει

Γύμνασμα. Νὰ κλίνετε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο τὰ ῥήματα:
γράφω. σπάζω, τρέχω, κλαδεύω, πλέκω.

Παθητικὴ φωνή

	Ὅριστική	Ὑποταχτική	Εὐκτική	Προσταχτ.
Ἐνεστώτας	ποτίζομαι	νὰ ποτίζομαι	εἶθε νὰ ποτίζομαι	—
	ποτίζεσαι	νὰ ποτίζεσαι	εἶθε νὰ ποτίζεσαι	ποτίζου
	ποτίζεται	νὰ ποτίζεται	εἶθε νὰ ποτίζεται	ἄς ποτίζεται
	ποτιζόμεσθε	νὰ ποτιζόμεσθε	εἶθε νὰ ποτιζόμεσθε	—
	ποτίζεσθε	νὰ ποτίζεσθε	εἶθε νὰ ποτίζεσθε	ποτίζεσθε
	ποτίζονται	νὰ ποτίζονται	εἶθε νὰ ποτίζονται	ἄς ποτίζονται

Παρατατικός	ποτιζόμεον	Μέλ. Διαρκής	θά ποτίζωμαι	Μέλ. Στιγμαῖος	θά ποτιστῶ
	ποτιζόσουν		θά ποτίζεσαι		θά ποτιστῆς
	ποτιζόταν		θά ποτίζεται		θά ποτιστῆ
	ποτιζόμεαστε		θά ποτιζώμαστε		θά ποτιστοῦμε
	ποτιζόσαστε		θά ποτίζεστε		θά ποτιστῆτε
	ποτίζονταν		θά ποτίζονται		θά ποτιστοῦν

	᾽Οριστική	᾽Υποταχτική	Εὐκτική	Προσταχτική	ἄπ.
᾽Αόριστος	ποτίστηκα	νά ποτιστῶ	εἶθε νά ποτιστῶ	—	ποτιστή
	ποτίστηκες	νά ποτιστῆς	εἶθε νά ποτιστῆς	ποτίσου	
	ποτίστηκε	νά ποτιστῆ	εἶθε νά ποτιστῆ	ἄς ποτιστῆ	
	ποτιστήκαμε	νά ποτιστοῦμε	εἶθε νά ποτιστοῦ-	—	
	ποτιστήκατε	νά ποτιστῆτε	[με ποτιστῆτε	ποτιστῆτε	
	ποτίστηκαν	νά ποτιστοῦν	εἶθε νά ποτιστῆτε	ἄς ποτιστοῦν	
			εἶθε νά ποτιστοῦν		

	᾽Οριστική	᾽Υποταχτική	Μετοχ.
Παρακείμενος	ἔχω ποτιστῆ	νά ἔχω ποτιστῆ	ποτισμένος
	ἔχεις ποτιστῆ	νά ἔχης ποτιστῆ	
	ἔχει ποτιστῆ	ἢ	
	ἢ	νά εἶμαι ποτισμένος	
	εἶμαι ποτισμένος	νά εἶσαι ποτισμένος	
	εἶσαι ποτισμένος	κ.τ.λ.	

᾽Υπερσυντέλικος

εἶχα ποτιστῆ
 εἶχες ποτιστῆ
 εἶχε ποτιστῆ
 ἢ
 ἦμουν ποτισμένος
 ἦσουν ποτισμένος
 ἦταν ποτισμένος

Τετελεσμένος Μελλοντας

θά ἔχω ποτιστῆ
 θά ἔχης ποτιστῆ
 θά ἔχη ποτιστῆ
 ἢ
 θά εἶμαι ποτισμένος
 θά εἶσαι ποτισμένος
 θά εἶναι ποτισμένος

Γύμνασμα. Νά κλιθοῦν τὰ ρήματα :

γράφομαι, λύνομαι, σηκώνομαι, δένομαι κ.τ.λ.

Ὄρθογραφικαὶ Παρατηρήσεις.

τρέχω - παίζω - διαβάζω - χτίζω.

1) Τὰ ρήματα πού τελειώνουν σὲ **ω** γράφονται μὲ **ω**.

ἔμεις τρέχομε, παίζομε

σεῖς τρέχετε, παίζετε

2) Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα στὸ **α'** καὶ **β'** πληθυντικὸ πρόσωπο γράφονται μὲ **ε**.

καρφώνω, κατορθώνω, σηκώνω κ.τ.λ.

3) Τὰ ρήματα πού τελειώνουν σὲ **ωνω** τὸ **ω** τῆς παραλήγουσας γράφεται μὲ **ω**.

Τὰ οὐσιαστικὰ πού γίνονται ἀπ' αὐτὰ γράφονται μὲ **ω**

π. χ. σιδέρωμα, κάρφωμα, κ.λ.π.

νομίζω - χτίζω - ποτίζω κ.λ.π.

4) Τὰ ρήματα πού τελειώνουν σὲ **ιζω** γράφονται μὲ **ι**.

Ἐξαιρεῖται τὸ ἀθροίζω, δανερίζω, ἀναβλύζω, πήζω,

δακρύζω, πρήζω, γογγύζω.

5) Τὰ οὐσιαστικὰ πού γίνονται ἀπὸ ρήματα εἰς **ιζω** γράφονται μὲ **ι**

π. χ. (ποτίζω) πότισμα (σαλπίζω) σάλπισμα

πλαγιάζω, - σκουριάζω

6) Τὰ ρήματα πού τελειώνουν σὲ **ιαζω** γράφονται μὲ **ι**

δουλεύω - βασιλεύω - κλαδεύω κ.τ.λ.

Τὰ ρήματα πού τελειώνουν σὲ **ευω** γράφονται μὲ **δίφθογγο**.

Ἐξαιρεῖται τὸ κλέβω.

μαθαίνω - ζεσταίνω - θερμαίνω

Τὰ ρήματα πού τελειώνουν σὲ **αίνω** γράφονται στὴν παραλήγουσα μὲ **αι**.

Ἐξαιροῦνται τὰ ρήματα: δένω - πλένω - μένω κ.τ.λ.

φέρνω - σέρνω - σπέρνω κ.τ.λ.

Τὰ ρήματα πὺν τελειώνουν σὲ **ερνω** γράφονται μὲ **ε**.

Ἐξαιρεῖται τὸ παίρω.

ράβω - σκάβω - ἀνάβω

Τὰ ρήματα πὺν τελειώνουν σὲ **αβω** γράφονται μὲ **β**

Ἐξαιρεῖται τὸ ρῆμα παύω καὶ ψαύω.

γράφεις - γράφει

ποτίζεις - ποτίζει

Τὰ ρήματα πὺν τελειώνουν σὲ **εις** - **ει** γράφονται μὲ **ει**.

Ὅταν ὁμως παίρουν μπροστὰ τὶς λέξεις

θά, νά, ἄν, ἄς, ὅπως, ἵνα, πρὶν τότε τὸ θέλουν μὲ **η**.

π. χ. **θά** γράφης, **ἄν** θέλης, **ἄς** παίξης κ.τ.λ.

ποτίζομαι, γράφομαι, χτίζομαι.

Τὰ ρήματα πὺν τελειώνουν σὲ **ο-μαι** τὸ **μαι** τὸ θέλουν μὲ **αι**.

ἔχω γράψαι - εἶχα γράψαι

ἔχω παίξει - εἶχα παίξει

Τὰ ρήματα στὸν Ἐνεργητικὸ Παρακείμενο καὶ Ὑπερσυντέλικο γράφονται μὲ **ει**.

ἔχω ποτιστῆ - εἶχα ποτιστῆ

ἔχω δεθῆ - εἶχα δεθῆ

Τὰ ρήματα στὸν Παθητικὸ Παρακείμενο καὶ Ὑπερσυντέλικο γράφονται μὲ **η**.

ἀναβάλλω - ἀνατέλλω

Τὰ ρήματα πὺν τελειώνουν σὲ **λλω** γράφονται μὲ δύο **λλ**.

Ἐξαιροῦνται τὰ ρήματα **θέλω** καὶ **ὀφείλω**.

Α' Περισπώμενα σε ω ᾱς ᾰ

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	Ἑποταχτικὴ	Ἐνκτικὴ	Προσταχτ.	Ἄταρ. Μετοχ.
Ἐνεστώτας	κυβερνῶ κυβερνᾷς κυβερνᾷ κυβερνοῦμε ἢ κυβερνᾶμε κυβερνᾶτε κυβερνοῦν	νά κυβερνῶ νά κυβερνᾷς νά κυβερνᾷ νά κυβερνοῦμε νά κυβερνᾶτε νά κυβερνοῦν	εἶθε νά κυβερνῶ εἶθε νά κυβερνᾷς εἶθε νά κυβερνᾷ εἶθε νά κυβερνοῦμε εἶθε νά κυβερνᾶτε εἶθε νά κυβερνοῦν	κυβέρνα ᾱς κυβερνᾶ κυβερνᾶτε ᾱς κυβερνοῦν	κυβερνῶντας κυβερνῶντας

Παρατ. κυβερνοῦσα, κυβερνοῦσες, κυβερνοῦσε, κυβερνοῦσαμε, κυβερνοῦσατε, κυβερνοῦσαν.

Μέλ. Διαρκής. θὰ κυβερνῶ, θὰ κυβερνᾷς, θὰ κυβερνᾷ, θὰ κυβερνοῦμε, θὰ κυβερνᾶτε, θὰ κυβερνοῦν.

Μέλ. Στιγμαῖος. θὰ κυβερνήσω, θὰ κυβερνήσης, θὰ κυβερνήση, θὰ κυβερνήσωμε, θὰ κυβερνήσετε, θὰ κυβερνήσουν.

Ἀόριστος	κυβέρνησα κυβέρνησες κυβέρνησε κυβερνήσαμε κυβερνήσατε κυβέρνησαν	νά κυβερνήσω νά κυβερνήσης νά κυβερνήση νά κυβερνήσωμε νά κυβερνήσετε νά κυβερνήσουν	εἶθε νά κυβερνήσω εἶθε νά κυβερνήσης εἶθε να κυβερνήση εἶθενά κυβερνήσωμε εἶθε νά κυβερνήσετε εἶθε νά κυβερνήσουν	κυβέρνησε ᾱς κυβερνήση κυβερνήστε ᾱς κυβερνή- σουν	κυβερνήσει
----------	--	---	--	---	------------

Παρακείμενος	ἔχω κυβερνήσει ἔχεις κυβερνήσει ἔχει κυβερνήσει ἔχομε κυβερνήσει ἔχετε κυβερνήσει ἔχουν κυβερνήσει	Ἐπερουντέλικος	εἶχα κυβερνήσει εἶχες κυβερνήσει εἶχε κυβερνήσει εἶχαμε κυβερνήσει εἶχατε κυβερνήσει εἶχαν κυβερνήσει	Μέλ. τετελεσμένος	θὰ ἔχω κυβερνήσει θὰ ἔχης κυβερνήσει θὰ ἔχη κυβερνήσει θὰ ἔχομε κυβερνήσει θὰ ἔχετε κυβερνήσει θὰ ἔχουν κυβερνήσει
--------------	---	----------------	--	-------------------	---

Παθητική φωνή

	Οριστική	Υποταχτική	Εὐκτική	Προστ.	Απλο.	Μετοχ.
Ἐνεστώτας	κυβερνιέμαι κυβερνιέσαι κυβερνιέται κυβερνιούμαστε κυβερνιέστε κυβερνιοῦνται	νά κυβερνιέμαι νά κυβερνιέσαι νά κυβερνιέται κ.τ.λ.	εἶθε νά κυβερνιέ- [μαι » » κυβερνιέσαι εἶθε νά κυβερνιέ- [ται κ.τ.λ.			

Παρατατ. κυβερνιόμουν, κυβερνιόσουν, κυβερνιόταν, κυβερνιόμαστε, κυβερνιόσαστε, κυβερνιόνταν.

Μέλ. Διαρκής. θά κυβερνιέμαι, θά κυβερνιέσαι κ.τ.λ.

Μέλ. Στιγμαῖος. θά κυβερνηθῶ, θά κυβερνηθῆς κ.τ.λ.

Ἀόριστος	κυβερνήθηκα κυβερνήθηκες κυβερνήθηκε κυβερνηθήκαμε κυβερνηθήκατε κυβερνήθηκαν	νά κυβερνηθῶ νά κυβερνηθῆς κ.τ.λ.	εἶθε νά κυβερνη- [θῶ εἶθε νά κυβερνη- [θῆς κ.τ.λ.	κυβερνήσου ᾶς κυβερνη- [θῆ κυβερνηθῆ- [τε ᾶς κυβερνη- [θούν
----------	--	---	---	---

Παρακείμενος	ἔχω κυβερνηθῆ ἔχεις κυβερνηθῆ ἦ εἶμαι κυβερνημέ- [νος εἶσαι κυβερνημέ- [νος	Ἦροντέλιμος	εἶχα κυβερνηθῆ εἶχες κυβερνηθῆ ἦ ἦμουν κυβερνη- [νος ἦσουν κυβερνημέ- [νος	Τετέλεσμένος μέλ.	θά ἔχω κυβερνηθῆ θά ἔχης κυβερνηθῆ ἦ θά εἶμαι κυβερνημένος θά εἶσαι κυβερνημένος κ.τ.λ.
--------------	---	-------------	--	-------------------	--

Περισπόμενα σέ ω — εἷς — εἷ

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	Ἑποταχτικὴ	Εὐκτικὴ	Προσταχτ.	ἄπαρ.	Μ.
Ἐνεστώτας	ὀδηγῶ ὀδηγεῖς ὀδηγεῖ ὀδηγοῦμε ὀδηγεῖτε ὀδηγοῦν	νά ὀδηγῶ νά ὀδηγῆς νά ὀδηγῆ νά ὀδηγῶμε νά ὀδηγῆτε νά ὀδηγοῦν	εἴθε νά ὀδηγῶ εἴθε νά ὀδηγῆς κ.τ.λ.	ὀδήγει ἄς ὀδηγῆ ὀδηγεῖτε ἄς ὀδηγοῦν		ὀδηγώντας

Παρατατικὸς. ὀδηγοῦσα. ὀδηγοῦσες, ὀδηγοῦσε, ὀδηγούσαμε, ὀδηγούσατε, ὀδηγοῦσαν.

Μέλ. Διαρκῆς θά ὀδηγῶ, θά ὀδηγῆς κ.τ.λ.

Μέλ. Στιγμ. θά ὀδηγήσω, θά ὀδηγήσης κ.τ.λ.

Ἀόριστος	ὀδήγησα ὀδήγησες ὀδήγησε ὀδηγήσαμε ὀδηγήσατε ὀδήγησαν	νά ὀδηγήσω νά ὀδηγήσης κ.τ.λ.	εἴθε νά ὀδηγήσω εἴθε νά ὀδηγήσης κ.τ.λ.	ὀδήγησε ἄς ὀδηγήση ὀδηγήσατε ἄς ὀδηγήσουν	ὀδηγήσει
----------	--	-------------------------------------	---	--	----------

Παρακειμένους	ἔχω ὀδηγήσει ἔχεις ὀδηγήσει ἔχει ὀδηγήσει ἔχομε ὀδηγήσει ἔχεκε ὀδηγήσει ἔχουν ὀδηγήσει	ἔλα ὀδηγήσει εἶχε ὀδηγήσει κ.τ.λ.	Μέλ. τετελεσμένος	θά ἔχω ὀδηγήσει θά ἔχης ὀδηγήσει κ.τ.λ.
---------------	---	---	-------------------	---

Σημείωση. Ἡ παθητικὴ φωνὴ τοῦ ὀδηγεῖμαι κλίνεται ὅπως καὶ τὸ κυβερνίεμαι.

Περισπώμενα σέ οὔμαι

Ὅριστικὴ

Ἐνεστώτας	κοιμοῦμαι	Παρατατικός	κοιμόμουν
	κοιμᾶσαι		κοιμόσουν
	κοιμᾶται		κοιμόταν
	κοιμούμαστε		κοιμόμαστε
	κοιμᾶστε		κοιμόσαστε
	κοιμοῦνται		κοιμόνταν

Μέλ. Διαρκῆς θὰ κοιμοῦμαι κ.τ.λ.

Μέλλ. Στιγμ. θὰ κοιμηθῶ κ.τ.λ.

Ἐπίρριπτος κοιμήθηκα—ες—ε κ.τ.λ.

Παρακ. ἔχω κοιμηθῆ κ.τ.λ.

Ἐπιρροιακ. εἶχα κοιμηθῆ κ.τ.λ.

Τετέλ. Μέλλ. θὰ ἔχω κοιμηθῆ κ.τ.λ.

Παρατήρηση. Οἱ ἐγκλίσεις τῶν χρόνων κλίνονται, ὅπως καὶ ἐν ἑστέ, ἐπὶ παραπάνω ῥήματα.

Ῥήματα διπλόκλιτα

Ἐπιρροιακὰ καὶ μερικά ῥήματα πού στὸν ἐνεστώτα κλίνονται κατὰ δύο τρόπους π.χ.

ζητῶ
 ζητεῖς — ζητᾶς
 ζητεῖ — ζητᾷ
 ζητοῦμε
 ζητεῖτε — ζητᾶτε
 ζητοῦν

Σὰν τὸ ῥήμα ζητῶ κλίνονται καὶ τὰ ῥήματα: **βαρῶ, πατῶ, πουλῶ, πονῶ, κρατῶ, βοηθῶ κ.τ.λ.**

Γραμματικὲς παρατηρήσεις.

γελῶ — πηδῶ — ἀγαπῶ

- 1) Τὰ ῥήματα πού τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν περισπωμένη καὶ λέγονται **περισπώμενα**.

Ἐξαιροῦνται ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν τὴ λήγουσα βραχεία

π.χ. ἰδῆς — πέcs.

πήδησα — ἀγάπησα — κυβέρνησα

- 2) Τὰ περισπώμενα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἐνεργητικὸ ἀόριστο σὲ **ησα** καὶ γράφεται μὲ **η**

Ἐξαιροῦνται τὸ μῆνυσα — μέθυσα.

ἀόριστος β'

μαθαίνω — ἔμαθα

γίνομαι — ἔγινα

παθαίνω — ἔπαθα κ.τ.λ.

- 3) Πολλὰ ρήματα σχηματίζουν ἀόριστο χωρὶς **σ**. Αὐτὸς λέγεται ἀόριστος β'.

Παθητικὸς ἀόριστος

σώζομαι — σώθηκα

λύομαι — λύθηκα

κρύβομαι — κρύφθηκα

- 4) Ὁ παθητικὸς ἀόριστος παίρνει τὶς καταλήξεις

θηκα καὶ τηκα

- 5) Τὸ ἀπαρέμφατο στὸν ἐνεργητικὸ ἀ' ἀόριστο γράφεται μὲ **ει** καὶ στὸν παθητικὸ μὲ **η** π.χ. ὀδηγήσει, ὀδηγηθῆ.

ἀόρ.

βλέπω — εἶδα

φεύγω — ἔφυγα

λέγω — εἶπα

τρώγω — ἔφαγα

Ἐπάρχουν ἀόριστοι ποὺ ἔχουν δικό τους τύπο.

Σημείωση. Ὁ ἀόριστος εἶπα γράφεται μὲ **ει** σὲ ὅλες τὶς ἐγκλίσεις.

Ὁ ἀόριστος εἶδα μόνον στὴν ὀριστική. Στὶς ἄλλες ἐγκλίσεις γράφεται μὲ **ι**

π.χ. εἶδα, νὰ ἰδῶ, εἶθε νὰ ἰδῶ — ἰδὲ κ.τ.λ.

Γύμνασμα. Νά σχηματίσετε τὸν ἐνεργητικὸ ἄοριστο τῶν ρημάτων.

σκάβω, κλέβω, γράφω, παίζω, λύω,
τρέχω, ποτίζω, χτίζω, γελῶ, ἀγαπῶ κ.τ.λ.

Γύμνασμα. Νά σχηματίσετε τὸν παθητικὸ ἄοριστο τῶν ρημάτων :

λύομαι, ποτίζομαι, κρῦβομαι,
κοιμοῦμαι, γράφομαι, ξεραίνομαι κ.τ.λ.

Πότε τὸ α εἶναι μακρὸ καὶ πότε βραχὺ

Μακρὸν α

νικᾶς — νικᾶ

1) Τὸ α εἶναι μακρὸ στὴ λήγουσα, ὅταν τονίζεται.

ἀγαπᾶμε — ἀγαπᾶτε — ἀγαπᾶν
θυμᾶμαι — θυμᾶσαι — θυμᾶται

2) Ἐπίσης εἶναι μακρὸ στὶς καταλήξεις **αμε, ατε, αν καὶ αμαί
ασαι, αται.**

πήδα, γέλα, νίκα

3) Στὴν προστακτικὴ, ὅταν εἶναι στὴ λήγουσα.

Βραχὺ α

εἶχα, εἶχαν, γελοῦσα, γελοῦσαν.

1) Στὶς καταλήξεις τῶν βαρυτόνων.

πάμε — πάψε — ἐλάτε κ.τ.λ.

2) Στὴ παραλήγουσα τῶν βαρυτόνων.

ΣΤ' ΜΕΤΟΧΗ

Οἱ μετοχῆς γίνονται ἀπὸ τὰ ρήματα καὶ μοιάζουν μὲ ἐπίθετα.

π.χ. γράφοντας — κλαίοντας
τιμημένος, χτυπημένος

Οἱ μετοχῆς στὴν ἐνεργητικὴ φωνὴ δὲν κλίνονται ἐνῶ στὴν πα

θητική κλίνονται ὅπως καὶ τὰ ὀνόματα καὶ ἔχουν καταλήξεις **μενος**
μενη, μενο.

π.χ. **τιμημένος — τιμημένη — τιμημένο**
χτυπημένος — χτυπημένη — χτυπημένο

Οἱ μετοχές πού τελειώνουν σὲ **οντας** γράφονται μὲ **ο** ὅταν
δὲν τονίζονται.

π.χ. **παίζοντας, κλαίοντας κ.τ.λ.**

Γράφονται μὲ **ω**, ὅταν τονίζονται

π.χ. **γελώντας, τιμώντας κ.τ.λ.**

Τὰ χειλοφωνόληκτα ῥήματα σχηματίζουν τὶς μετοχές μὲ δύο **μμ**

π.χ. **γράφω — γραμμένος**
κόβω — κομμένος
βάφω — βαμμένος
ράβω — ραμμένος

II. ΑΚΑΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Α' Προθέσεις

Ἐπῆγα μὲ τὸ Βασίλη **κατὰ** τὸ ἀπόγευμα **πρὸς** τὴ θάλασσα.

Οἱ λέξεις **μέ, κατά, πρὸς**, ἐμπῆκαν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα
γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν ἔννοιά τους.

Προθέσεις λέγονται οἱ λέξεις οἱ ὁποῖες μπαίνουν ἐμπρὸς ἀπὸ
τὰ ὀνόματα ἢ τὰ ἐπιρρηματα γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν ἔννοιά τους.

Οἱ προθέσεις εἶναι :

- 1) **Μονοσύλλαβες** : **ἐκ (ἐξ), ἐν, πρό, πρὸς, σύν, μέ, σέ, ὡς.**
- 2) **Δισύλλαβες** : **κατὰ, μετὰ, παρὰ, ἀντί, ἀπό, χωρίς,**
δίχως, ὑπέρ, γιά, διά, ἐπί.
- 3) **Τρισύλλαβες** : **ἴσαμε.**

Παρατήρηση. Καὶ οἱ προθέσεις παθαίνουν ἔκθλιψη.

Ἡ πρόθεση **σέ**, ὅταν εἶναι μροστὰ ἀπὸ τὸ ἄρθρο πού ἀρχίζει
ἀπὸ **τ** χάνει τὸ **ε** καὶ ἐνώνεται μαζί του χωρὶς ἀπόστροφο.

π.χ. **σέ — τὸν = στόν, σέ — τὴν = στήν, σέ — τοὺς = στοὺς**

Γύμνασμα. Νά βρῆτε καί νά γράψετε στό τετράδιό σας τίς προθέσεις πού ἔχει τὸ μάθημά σας.

Β' Ἐπιρρήματα

Ποῦ ἦσουν; Ἐπάνω στό λόφο.

Πότε θά φύγης; Αὔριο τὸ μεσημέρι.

Πῶς πέρασες; Πολὺ ἄσχημα.

Πόσο ἀξίζει τὸ φόρεμα; ἄκριβὰ.

Οἱ λέξεις ποῦ, πότε, πῶς, πόσο κ.τ.λ. πού συμπληρώνουν τὴν ἔννοια τοῦ ρήματος λέγονται ἐπιρρήματα.

Ἐπιρρήματα ἔχομε πολλῶν εἰδῶν:

- 1) Τοπικά. Τοπικὰ λέγονται ἐκεῖνα πού φανεροῦν τὸ ποῦ— τὸν τόπο.

π.χ. Ποῦ; ἐδῶ, πέρα, ἐκεῖ, πουθενά,
ἐπάνω, κάτω, δεξιὰ, ἀριστερά, χάμω,
ἐμπρός, πίσω, γύρω, ἀπέναντι, δίπλα κ.τ.λ.

- 2) Χρονικά. Αὐτὰ φανεροῦν τὸ πότε— τὸ χρόνο καὶ εἶναι:
Πότε; κάποτε, ποτέ, ἔπειτα, σήμερα, χθές, προχθές,
αὔριο, φέτος, πέρσι, ἀργά, γρήγορα, τοῦ χρόνου κτλ.

- 3) Τροπικά. Αὐτὰ φανεροῦν τὸ πῶς— τὸν τρόπο καὶ εἶναι:
Πῶς; καλὰ, ἄσχημα, κακὰ, ξαφνικά, χωριστά,
εὐτυχῶς, δυστυχῶς, περίφημα, ἐξαιρετικά κ.τ.λ.

- 4) Ποσοτικά. Αὐτὰ φανεροῦν τὸ πόσο— τὸ ποσὸ καὶ εἶναι:
Πόσο; τόσο, ὅσο, πολὺ, περισσότερο, σχεδόν,
ὀλότελα, παραπάνω, προπάντων κ.τ.λ.

Ἐχομε ἀκόμη καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιρρήματα:

α' Βεβαιωτικά π.χ. βεβαίως, μάλιστα, ἀλήθεια κ.τ.λ.

β' Ἀρνητικά: π.χ. ὄχι, μὴ, δέν, κ.τ.λ.

Παρατήρηση. νωρίς — ἀποβραδὺς.

Τὰ ἐπιρρήματα πού τελειώνουν σὲ **ις** γράφονται μὲ **ι**.

Ἐξαιροῦνται τὰ ἐπιρρήματα **μὴ**, ἀκόμη, εἰδεμῆ.

μακριά, πλατιά, βαριά.

Τὰ ἐπιρρήματα πού τελειώνουν σὲ **ια** γράφονται μὲ **ι**.

εὐτυχῶς δυστυχῶς ὠρισμένως

Τὰ ἐπιρρήματα πού τελειώνουν σὲ **ως** γράφονται μὲ **ω**.

Ἐξαιροῦνται τὸ ἐμπρός, φέτος, ἐντός.

Ἔσα ἄπ' αὐτὰ τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν περισπωμένη.

Ἐξαιρεῖται τὸ καθῶς.

ὠραῖα, σπουδαῖα.

Τὸ **α** στὸ τέλος τῶν ἐπιρρημάτων εἶναι βραχύ.

Γύμνασμα: Νὰ γράψης στὸ τετράδιό σου τὰ ἐπιρρήματα πού ὑπάρχουν στὸ μάθημά σου.

Σύνδεσμοι

Ὁ Γιῶργος καὶ ὁ Μῆτσος ἔπαιζαν.

Ἦ φάγε ἢ φύγε.

Ἡ λέξη **καὶ** ἐνώνει τὶς λέξεις Γιῶργος—Μῆτσος.

Ἡ λέξη **ἢ** ἐνώνει τὸ φάγε—φύγε.

Αὐτὲς οἱ λέξεις πού συνδέουν δυὸ λέξεις ἢ προτάσεις λέγονται Σύνδεσμοι.

Σύνδεσμοι εἶναι :

- 1) Συμπλεκτικοί : π.χ. καί, οὔτε, μήτε.
- 2) Ἀντιθετικοί : π.χ. μά, ἄν, ἄν καί, ἐνῶ, ἀλλά, ὅμως, μολονότι.
- 3) Ὑποθετικοί : ἄν, ἐάν, ἴσως.
- 4) Χρονικοί : ὅταν, ἀφοῦ, πρίν, καθῶς, προτοῦ, ὅποτε.
- 5) Εἰδικοί : πού ὅτι, πῶς.
- 6) Αἰτιολογικοί : γιατί, ἐπειδὴ.
- 7) Τελικοί : νά, πῶς.
- 8) Συμπερασματικοί : λοιπόν, ὥστε ἐπομένως.
- 9) Δισταχτικοί : μή, μήπως.

- 10) Συγκριτικοί: παρά.
- 11) Έπεξηγηματικοί: δηλαδή.

Γύμνασμα: Νά βρῆς τοὺς συνδέσμους πού ἔχει τὸ μᾶ-
θημά σου καὶ νά τοὺς γράψης στὸ τετράδιό σου.

Δ'. Ἐπιφωνήματα.

"Αχ!, "Α!, Μπά!

Ἐπιφωνήματα λέγονται οἱ λέξεις πού φανερώνουν χαρά, λύπη,
θαυμασμό, πόνο, ἔκπληξη κτλ.

Τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι:

- 1) Γιά θαυμασμό: ἄ!, ὦ!, μπά!, ποπό! κλπ.
- 2) Γιά λύπη: ἄχ!, ἀλίμονο!, ὀϊμέ!
- 3) Γιά ἀπορία: μπά!, ἄ!
- 4) Γιά ἔπαινο: μπράβο, εὖγε κλπ.
- 5) Γιά ἄρνηση: ἄ μπά!
- 6) Γιά εὐχή: μακάρι! εἶθε! ἄμποτε!
- 7) Γιά παρακίνηση: ἀίντε!, μάρς!, ἄλτ!, στόπ!, σούτ!
- 8) Γιά ἀβεβαιότητα: χμ!

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Προτάσεις.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου εἶπαμε, ὅτι πρόταση λέγεται μιὰ μικρὴ ὁμιλία ἢ ὁποία φανερώνει ἓνα τέλειο νόημα.

Προτάσεις ἔχομε δυὸ εἰδῶν α' ἀπλές καὶ β' σύνθετες.

α' ἀπλές προτάσεις :

Ὁ περιβολάρης ποτίζει τὸν κήπο.

Ὁ μαθητὴς γράφει τὸ μάθημα.

Ὁ γεωργὸς θερίζει τὸ χωράφι.

Στὶς προτάσεις αὐτὲς οἱ λέξεις περιβολάρης, μαθητὴς καὶ γεωργὸς γιὰ τὶς ὁποῖες γίνεται λόγος λέγονται ὑποκείμενα.

Οἱ λέξεις κήπος, μάθημα καὶ χωράφι λέγονται ἀντικείμενα γιὰτὶ σ' αὐτὲς πηγαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

Γιὰ νὰ βρῶ τὸ ὑποκείμενο ἐρωτῶ μὲ τὶς λέξεις ποιὸς—ποιὰ—ποιό. Γιὰ νὰ βρῶ τὸ ἀντικείμενο μεταχειρίζομαι τὴ λέξη τί

π.χ. : ποιὸς ποτίζει ; ὁ περιβολάρης (ὑποκείμενο)
τί ποτίζει ; τὸν κήπο (ἀντικείμενο).

Τὸ βιβλίον εἶναι ὠραῖο.

Τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλό.

Τὸ παιδί εἶναι ἀδύνατον.

Στὶς προτάσεις αὐτὲς οἱ λέξεις ὠραῖο, ὑψηλό καὶ ἀδύνατον φανερώνουν τί λογῆς εἶναι τὰ οὐσιαστικά. Αὐτὲς λέγονται κατηγορούμενα.

Σημείωση. Οἱ ἀπλές λοιπὸν προτάσεις ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὸ ρῆμα, τὸ ὑποκείμενο καὶ τὸ ἀντικείμενο ἢ κατηγορούμενο.

β' σύνθετες προτάσεις.

Ὁ ξυλοκόπος ἔκοψε ὠραῖα ξύλα καὶ τὰ ἔφερε χθὲς στὸ χωριό.

Ὁ μαθητὴς ἔγραψε τὸ μάθημα καὶ κατόπιν πήγε
στὸ σχολεῖο.

Οἱ προτάσεις αὐτὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο, ῥῆμα, ἀντικείμε-
μενο, ἔχουν καὶ ἄλλες λέξεις.

Οἱ προτάσεις αὐτὲς λέγονται σύνθετες.

Προσδιορισμοί.

Οἱ σύνθετες προτάσεις ἔχουν πολλὰς φορὰς δύο καὶ περισσότερα
ὑποκείμενα καὶ ἀντικείμενα καὶ ἄλλες λέξεις οἱ ὁποῖες συμπληρῶνουν
καλύτερα τὴν πρόταση. Οἱ λέξεις αὐτὲς, οἱ ὁποῖες συμπληρῶνουν τὴν
πρόταση λέγονται **προσδιορισμοί**.

Οἱ **προσδιορισμοί** εἶναι πολλῶν εἰδῶν :

- 1) Ὀνοματικοί, ὅταν εἶναι οὐσιαστικά.
- 2) Ἐπιθετικοί, ὅταν εἶναι ἐπίθετα.
- 3) Ἐπιρρηματικοί, ὅταν εἶναι ἐπιρρήματα.
- 4) Ἐμπρόθετοι, ὅταν εἶναι προθέσεις.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ἑτυμολογικό.

Παραγωγή — Σύνθεση.

Γράφω = γραφή — γράμμα — γραφτός — γραφεῖο.

Σπούδαζω — σπούδασμα — σπουδαστής κτλ.

Ἀπὸ τὴ λέξη **γράφω** ἔγιναν οἱ λέξεις γραφή, γράμμα, γραφεῖο, γραφτός μὲ τὴ προσθήκη στὸ θέμα ἄλλων καταλήξεων.

Καὶ ἀπὸ τὸ ρῆμα **σπουδαζω** κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἔγιναν οἱ λέξεις σπούδασμα, σπουδαστής.

Ἡ λέξη ποὺ γεννᾷε μιὰ ἄλλη λέξη λέγεται **πρωτότυπη**

π.χ. (**γράφω** — **σπουδαζω**).

Οἱ λέξεις ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὶς πρωτότυπες λέγονται **παράγωγες**, π.χ. (**γραφὴ** — **γράμμα**)
(**σπουδαστής** — **σπούδασμα**).

Ἡ πρωτότυπη λέξη μπορεῖ νὰ εἶναι **οὐσιαστικό**, **ρῆμα**, **ἐπίθετο**, **ἐπίρρημα**.

Καὶ οἱ παράγωγες λέξεις μπορεῖ νὰ εἶναι **ρήματα**, **ἐπιρρήματα**, **ἐπίθετα**, **οὐσιαστικά**.

Π.χ. : ἀπὸ τὸ **γράφω** γίνεται τὸ **γράμμα** (οὐσιαστικόν)

ἀπὸ τὸ **νίκη** γίνεται **νικῶ** (ρῆμα)

ἀπὸ τὸ **γράφω** γίνεται **γραφτός** (ἐπίθετο)

ἀπὸ τὸ **ἀργός** γίνεται **ἀργά** (ἐπίρρημα).

Παράγωγα οὐσιαστικά.

Τὰ οὐσιαστικά γίνονται ἀπὸ ρήματα, ἐπίθετα καὶ ἀπὸ οὐσιαστικά.

α' από ρήματα.

- Π.χ. : από τὸ πηδῶ γίνεται τὸ οὐσιαστικὸ πῆδημα
ἀπὸ τὸ γράφω γίνεται τὸ οὐσιαστικὸ γράμμα
ἀπὸ τὸ βασιλεύω γίνεται τὸ οὐσιαστικὸ βασιλεία.

β' οὐσιαστικὰ ἀπὸ ἐπίθετα.

- Π.χ. : ἀπὸ τὸ δίκαιος γίνεται ἡ λέξις δικαιοσύνη
ἀπὸ τὸ κακὸς γίνεται ἡ λέξις κακία.

γ' οὐσιαστικὰ ἀπὸ οὐσιαστικά.

- Π.χ. : ἀπὸ τὸ σκύλος γίνεται ἡ λέξις σκυλάκι
ἀπὸ τὸ ἄρνι γίνεται ἡ λέξις ἀρνάκι.

Παράγωγα ἐπίθετα.

- ° Ἀπὸ τὸ καπνίζω γίνεται τὸ ἐπίθετο καπνιστός.
° Ἀπὸ τὸ φόβος γίνεται τὸ φοβερός.

Παράγωγα ἐπιρρήματα.

- ° Ἀπὸ τὸ ἄργος γίνεται τὸ ἐπίρρημα ἄργα
° Ἀπὸ τὸ ἄμεσος γίνεται τὸ ἀμέσως
° Ἀπὸ τὸ εὐτυχὴς γίνεται τὸ εὐτυχῶς
° Ἀπὸ τὸ ἄδικος γίνεται τὸ ἀδίκως.

Παράγωγα ρήματα

- ° Ἀπὸ τὸ γύρος γίνεται τὸ ρῆμα γυρίζω
° Ἀπὸ τὸ δροσιὰ γίνεται τὸ δροσιζω
° Ἀπὸ τὸ δόξα γίνεται τὸ δοξάζω.

Γύμνασμα. Σχηματίσετε τὰ ἐπίθετα ἀπὸ τὶς λέξεις κοπανίζω, γελῶ, πράσινος, πέτρα κτλ.

Γύμνασμα. Σχηματίσετε ρήματα από τις λέξεις: θάλασσα, κλειδί, άραιός, μάγειρος κτλ.

Γύμνασμα. Σχηματίσετε ούσιαστικά από τις λέξεις: δικάζω, πλέκω, γράφω, τρέχω κτλ.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ:

Σ. Δουφεξή. Γραμματική τῆς Δημοτικῆς γλώσσης δι' ἀπάσας τὰς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ (νέον).

- » Ἱστορία Ἡρωϊκῶν Χρόνων Γ' τάξεως
- » » Ἀρχαίας Ἑλλάδος Δ' »
- » » Νεωτέρας » ΣΤ' » (νέον)
- » Νέα Ζωολογία καὶ Φυτολογία Γ' τάξεως (νέον)
- » Νέα Φυσικὴ Ἱστορία (Φυτολογία Ζωολογία)
Δ' τάξεως (νέον)

Δουφεξή—Καρνάβου. Παλαιὰ Διαθήκη Γ' τάξεως

- » » Καινὴ » Δ' »
- » » Λειτουργικὴ Κατήχησις Στ' τάξεως

024000027979

